

شرح دعای سلامتے

معین قرآنسی

بہ ہفتوں میں حسن منام اور نیند

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شرح دعای سلامتی امام زمان عج الله تعالی فرجه الشریف

نویسنده:

محسن قرائتی

ناشر چاپی:

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (علیه السلام)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	شرح دعای سلامتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۳	«فهرست مطالب»
۱۵	مقدمه
۱۷	چرا دعا؟!؟
۲۴	چرا باید برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف دعا کرد؟!؟
۳۳	بررسی سند دعای سلامتی
۳۸	بررسی مقدمه دعا
۴۵	بررسی متون دعا
۴۸	شرح عبارات دعا
۴۸	اللَّهُمَّ
۵۲	كُنْ
۵۵	لِيُؤَيِّتَكَ
۵۶	الْحَجَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَلَيْهِمَا السَّلَام
۶۰	صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آبَائِهِ
۶۶	فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ
۶۸	وَلِيًّا
۷۰	و حَافِظًا
۸۱	و قَائِدًا
۸۲	و تَأَصِّرًا
۸۹	و دَلِيلًا
۹۰	و عَيْنًا

۹۱	حَتَّى تُسْكِنَهُ أَرْضَكَ طَوْعاً
۹۶	و تُمَتِّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا
۱۰۲	فوائد قرائت دعای سلامتی
۱۱۳	شرایط استجابت دعا
۱۱۶	«فهرست منابع»
۱۲۲	درباره مرکز

شرح دعای سلامتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

مشخصات کتاب

سرشناسه: قرائتی، محسن، ۱۳۲۴ -

عنوان و نام پدیدآور: شرح دعای سلامتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف / محسن قرائتی؛ به کوشش حسن سلم آبادی [برای] بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، مرکز تخصصی مهدویت.

مشخصات نشر: قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۱۱۲ ص.

شابک: ۳۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۲۰-۱۸-۷

وضعیت فهرست نویسی: فاپا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۰۶] - ۱۱۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: دعای سلامتی امام زمان (عج) -- نقد و تفسیر

شناسه افزوده: سلم آبادی، حسن، ۱۳۶۳ -، گردآورنده

شناسه افزوده: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)

شناسه افزوده: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج). مرکز تخصصی امامت و مهدویت

رده بندی کنگره: BP۲۷۰/س ۸۰۴۲۲ ق ۴ ۱۳۹۳

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۷۴

شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۱۶۵۹۷

ص: ۱

اشاره

شرح دعای سلامتی

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

***

محسن قرائتی

به کوشش حسن سلم آبادی

شرح دعای سلامتی

□ مؤلف: محسن قرائتی

□ به کوشش: حسن سلیم آبادی

□ ناشر: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

□ نوبت چاپ: اول / بهار ۱۳۹۳

□ شابک: ۹۷۸_۶۰۰_۷۱۲۰_۱۸_۷

□ شمارگان: دو هزار نسخه

□ قیمت: ۳۰۰۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است.

□ قم: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف / خیابان شهدا / کوچه آمار (۲۲) / بن بست شهید علیان / پ: ۲۶ / همراه: ۰۹۱۰۹۶۷۸۹۱۱ / تلفن: ۳۷۷۴۹۵۶۵ و ۳۷۷۳۷۸۰۱ (داخلی ۱۱۷ و ۱۱۶) / ۳۷۸۴۱۱۳۰ (فروش) / ۳۷۸۴۱۱۳۱ (مدیریت) / فاکس: ۳۷۷۳۷۱۶۰ و ۳۷۷۴۴۲۷۳

□ تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف / تلفن: ۸۸۹۵۹۰۴۹ / فاکس: ۸۸۹۸۱۳۸۹ / ص.پ: ۳۵۵-۱۵۶۵۵

□ www.mahdi۳۱۳.com

□ www.mahdaviat.ir

□ info@mahdaviat.ir

□ Entesharatbonyad@chmail.ir

با قدردانی و تشکر از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته اند:

اعضای محترم شورای کتاب حجج اسلام مجتبی کلباسی، محمدصابر جعفری، مهدی یوسفیان، محمدرضا فؤادیان و آقایان

احمد مسعودیان (مدیر داخلی)، زینب احمدیان (ویراستار)، مرتضی دانش طلب (مدیر مالی)، عباس فریدی (طراح جلد)، سید مجتبی میررضوی (صفحه آرا) و کلیه کسانی که ما را یاری نمودند.

مدیر مسئول انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

حسین احمدی

کد فایل: ۰۹۲۰۰۲

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد و آله اجمعين

الهي انطقني بالهدى و الهمني التقوى

دعاى سلامتى امام زمان عجل الله تعالى فرجه الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

اللَّهُمَّ كُنْ لَوْلِيِّكَ الْحُجَّهِ بْنِ الْحَسَنِ،

صَلِّوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَى آبَائِهِ،

فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ،

وَلِيًّا وَحَافِظًا وَقَائِدًا وَنَاصِرًا،

وَدَلِيلًا وَعَيْنًا حَتَّى تُسْكِنَهُ أَرْضَكَ طَوْعًا،

وَتُمَتِّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا.

«فهرست مطالب»

مقدمه ۷

چرا دعا؟! ۹

چرا باید برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف دعا کرد؟! ۱۶

بررسی سند دعای سلامتی ۲۵

بررسی مقدمه دعا ۳۰

بررسی متون دعا ۳۷

شرح عبارات دعا ۴۰

اللهم ۴۰

كن ۴۴

لؤلئیک ۴۷

الحججه بن الحسن علیهما السلام ۴۸

صلواتک علیه و علی آباءه ۵۱

فی هذه الساعه و فی کلّ الساعه ۵۷

ص: ٦

ولتياً ٥٩

و حافظاً ٦١

و قائداً ٧٢

و ناصرأ ٧٣

و دليلاً ٨٠

و عيناً ٨١

حتى تسكنه أرضك طوعاً ٨٢

و تمتعه فيها طويلاً ٨٧

فوائد قرائت دعای سلامتی ٩٣

شرايط استجابت دعا ١٠٤

فهرست منابع ١٠٧

امام صادق علیه السلام می فرمایند: «همانا من در هر شبانه روز، هزار مرتبه برای پیروان گناه کارم دعا می کنم». (۱) از آن جایی که اهل بیت علیهم السلام نور واحد هستند، می توانیم بگوییم که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هم روزی هزار مرتبه برای ما دعا می کند؛ لذا شایسته است که ما هم در شبانه روز به یاد او باشیم و در نماز و قبل و بعد آن برای حضرتش دعا کنیم.

یکی از دعاهایی که شما با آن آشنا هستید، «دعای سلامتی» حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است که به اشتباه، به «دعای فرج» معروف شده است. (۲) ما در این دعا از خداوند می خواهیم که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را تحت حمایت کامل خود بگیرد و او را تا رسیدن به هدف نهایی اش، یعنی استقرار عدل در سراسر زمین، از هر جهت یاری کند.

جهان هستی بر پایه اسباب و مسببات پایه ریزی شده است؛ به گونه ای که برای تحقق هر امری باید زمینه ها و شرایط آن فراهم شده باشد. دعا کردن نیز در این نظام، جایگاه خاص خود را دارد و در کنار سایر شرایط، یکی از آن ها شمرده می شود. از این رو، وظیفه هر انسان، دعا کردن است؛ همان گونه که باید تلاش و کوشش نیز داشته

۱- قال الصادق علیه السلام: «انی لادعوا الله لمذنبی شیعتنا فی الیوم واللیله الف مره»؛ کافی، ج ۱، ص ۴۷۲.

۲- چندین دعا، «دعای فرج» نامیده شده اند که دعای «الهی عظم البلاء...» از جمله آن هاست.

حقیقت دعا، اظهار عجز و فقر و نیاز به درگاه پروردگار عالم و خالق جهان است. انسان هنگام دعا ارتباط ویژه ای با حضرت حق برقرار کرده و ضمن اعتراف به حقارت و کوچکی خود، عظمت باری تعالی را یاد می کند. او خود را مالک چیزی نمی داند و در برابر خداوند، خویش را هیچ به حساب می آورد و عبودیت و بندگی اش را در مقابل او اظهار می دارد.

دعا ارتباطی زیبا بین خدا و بنده است. در آن حال، بنده، نزد خدا عزت می یابد، به او نزدیک تر می شود و عنایت ویژه حق را شامل حال خود می کند. نیازش پذیرفته، حاجتش روا، و دعایش مستجاب می گردد.

چرا دعا؟!

ارزش و اعتبار انسان به دعاست. خداوند می فرماید: ((قُلْ مَا يَعْجَبُوكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ))؛ (۱) «بگو: اگر دعای شما نباشد، پروردگارم هیچ اعتنایی به شما نمی کند».

دعا در روایات، هم سنگ نماز، ستون دین، (۲) عبادت (۳) و بلکه بزرگ ترین عبادت، (۴) نور زمین و آسمان (۵) و نیز کلید پیروزی و رستگاری، (۶) سلاح مؤمن (۷) و نافذتر از نیزه (۸) بیان شده است.

۱- سوره فرقان، آیه ۷۷. سید بن طاووس قدس سره می فرماید: «إِنَّ مَحَلَّ الْإِنْسَانِ وَمَنْزِلَتَهُ عِنْدَ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ عَلَى قَدْرِ دَعَائِهِ وَ قِيَمَتِهِ بِقَدْرِ اهْتِمَامِهِ بِمَنَاجَاتِهِ وَ نِدَائِهِ...؛ همانا جایگاه و منزلت انسان نزد خداوند به اندازه دعای اوست و بها و قیمت انسان به اندازه گفتگو و راز و نیاز با خداست». فلاح السائل، ص ۲۶.

۲- «الدعاء ... عمود الدين». کافی، ج ۲، ص ۴۶۸.

۳- «الدعاء هي العبادة». کافی، ج ۲، ص ۴۶۷.

۴- «الدعاء... هي العبادة الكبرى». مجمع البيان، ج ۸، ص ۴۵۱.

۵- «الدعاء... نور السموات و الأرض». کافی، ج ۲، ص ۴۶۸.

۶- «الدعاء... مفاتيح النجاح و مقاليد الفلاح». بحار الأنوار، ج ۳۷، ص ۳۴۱ و ج ۹۳، ص ۳۰۰.

۷- «فإن سلاح المؤمن الدعاء». مکارم الاخلاق، ج ۲، ص ۸. «عليكم بسلاح الانبياء؛ فقیل: و ما سلاح الانبياء؟ قال الدعاء». کافی، ج ۲، ص ۴۶۸.

۸- «الدعاء أنفذ من السنان». مکارم الاخلاق، ج ۲، ص ۱۲.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «الدُّعَاءُ مُخَّ الْعِبَادَةِ؛ (۱) مغز عبادت، دعاست». یعنی روح عبادت، دعاست. امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: «الدُّعَاءُ مِفْتَاحُ الرَّحْمَةِ وَ مِصْبَاحُ الظُّلْمَةِ؛ (۲) دعا کلید رحمت و چراغ تاریکی هاست».

همان گونه که روایت شده: «الصَّلَاةُ عَمُودُ الدِّينِ»، (۳) در حدیث دیگری نیز آمده است: «الدُّعَاءُ عَمُودُ الدِّينِ؛ (۴) دعا ستون دین است». امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمایند: «أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِي الْأَرْضِ الدُّعَاءُ؛ (۵) بهترین کاری که خدا دوست دارد دعاست».

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «إِنَّ أَعْجَزَ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ عَنِ الدُّعَاءِ؛ (۶) آدم بدبخت و عاجز کسی است که حتی حال دعا هم ندارد». امام صادق علیه السلام فرمود: «إِنَّ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَنَزِلَةً لَا تَنَالُ إِلَّا بِمَسْأَلِهِ؛ (۷) خداوند مواهبی دارد که تا دعا نکنی به تو نمی دهد».

آن امام در روایت دیگری فرمودند: «إِنَّ الدُّعَاءَ يَرُدُّ الْقَضَاءَ وَ قَدْ نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَامًا». (۸) یعنی اگر چیزی برای انسان مقدر شده باشد، با دعا می شود آن را عوض کرد؛ اگر چه محکم و استوار شده باشد.

از مسائل مهمی که جزو نیازهای انسان محسوب می شود، دعا و نیایش است. دعا مثل

۱- إرشاد القلوب، ج ۱، ص ۱۴۸.

۲- بحار الأنوار، ج ۹۰، ص ۳۰۰.

۳- المحاسن، ج ۱، ص ۴۴.

۴- «الدعاء ... عمود الدين». کافی، ج ۲، ص ۴۶۸.

۵- کافی، ج ۲، ص ۴۶۷.

۶- أمالی، شیخ مفید، ص ۳۱۷.

۷- کافی، ج ۲، ص ۴۶۶.

۸- کافی، ج ۲، ص ۴۶۹.

خداجویی، از فطرت و ضمیر آدمی نشأت می گیرد. وقتی سیر و سیاحتی در این کره خاکی می کنیم و با ملت های مختلف و ادیان گوناگون و سنن و رسوم متفاوت آن ها روبه رو می شویم، می بینیم که هر کدام برای خود، اوراد و اذکار و دعا های مخصوصی دارند و هیچ جای دنیا را نمی یابیم که مردمش از دعا جدا و بی نیاز باشند. حتی آن ها که بت می پرستند هم در معابدشان به خاک می افتند و دعا می خوانند.

شیخ جواهر طنطاوی، صاحب تفسیر معروف طنطاوی، از علمای بزرگ مصر است. او در اواخر عمرش با صحیفه سجادیه آشنا می شود و پس از آشنایی با آن کتاب ارزشمند، نامه ای به آیت الله مرعشی نجفی قدس سره می نویسد که جداً خواندنی است. او در قسمتی از آن نامه می نگارد:

و من الشقا انا الی الآن لم نقف علی هذا الاثر القیم الخالد من موارث النبوه و اهل البیت و انی كلما تاملتها رایتها فوق کلام المخلوق و دون کلام الخالق؛ (۱) این از بدبختی من بوده که تا امروز به این اثر جاودانه ای که از زبان اهل-بیت نبوت علیهم السلام صادر شده است، توجه نکرده ام. من هرچه در این کتاب دقت می کنم، آن را بالاتر از کلام مخلوق و پایین تر از کلام خالق می بینم.

دعای عرفه، دعای کمیل، دعای ندبه، مناجات شعبانیه و باقی ادعیه، حقایقی هستند که اگر بتوانیم با آن ها انس پیدا کنیم و لذت خواندن آن ها را درک نماییم و سپس به دیگران منتقل کنیم، در رفع مهجوریت و مظلومیت اهل بیت علیهم السلام کار بزرگی انجام داده ایم.

آیت الله مروی نقل می کند: «عصر روزی که حجاج ایرانی را در عربستان کشتند،

۱- جریان این نامه نگاری در مقدمه کتاب «صحیفه سجادیه» با مقدمه آیت الله مرعشی ذکر شده است. (دار الکتب الاسلامیه،

ترجمه سید صدر الدین بلاغی، ۱۳۶۹ ق، صص ۳۷ _ ۳۸)

حکومت عربستان با دکتر عَدِّ مِرْدَاشِ الْعُقَيْرِي تماس گرفت. او نویسنده معروف و از حقوق دان های درجه یک جهان عرب و مشاور حقوقی حُسنی مَبَارَك بود و پَطْرُس غالی نیز از او دعوت کرده بود که به عنوان مشاور حقوقی به سازمان ملل برود. در تماسی که با او گرفتند، گفتند: «سریع به عربستان بیا که اگر ایران از این جریان به مجامع بین المللی شکایت کرد، شما به عنوان مشاور حقوقی ملک فهد بتوانی از نظر حقوقی این کشتار را توجیه کنی و این قضیه را قانونی جلوه دهی».

دکتر عَدِّ مِرْدَاشِ روز قبل از عرفه به عربستان می رود، مُحْرَم می شود و در عرفات در خیمه رؤسای وهابیت مستقر می شود. آن ها برای او توجیه می آورند که ایرانی ها مشرک و مرتدند و می خواستند خانه خدا را خراب کنند، ما هم آن ها را کشتیم. حالا شما جریان حقوقی اش را درست کن.

عصر عرفه، دکتر به دو سه نفر از همراهانش _ که از حکومت سعودی بودند _ می گوید: مرا سمت چادر ایرانی ها ببرید تا ببینم آن ها چه کار می کنند؟! به طرف چادر ایرانی ها می آید و می بیند که صدای ضجه و گریه بلند است و دعایی می خوانند. میخ کوب می شود. کنار یکی از چادرها می نشیند و گوش می دهد. هرچه اطرافیان می گویند برویم، قبول نمی کند و تا آخر دعا همان جا می نشیند.

بعداً متوجه می شود که ایرانی ها دعای عرفه امام حسین علیه السلام را قرائت می کنند؛ دعایی که امام با قرائت آن، با خدا راز و نیاز کرده است. با خود می گوید: این ها مشرک اند؟ این هایی که این حقایق بلند را دارند که من در طول عمرم نشنیده بودم، چگونه مشرک هستند؟!

او وقتی به مصر برمی گردد، تحقیقاتی درباره تشیع می کند و سرانجام شیعه می شود.

چند کتاب از ایشان منتشر شده که در یکی از آن‌ها مفصل توضیح داده که چطور شیعه شده است». (۱)

ما اگر بتوانیم در منبرها و صحبت‌هایمان عظمت ادعیه را مطرح کنیم، کار مهمی انجام داده ایم. در ایام حج، مسلمانان وقتی صدای دعای کمیل حاجی‌های ایرانی را می‌شنوند، منقلب می‌شوند. از خصوصیات مکتب تشیع _ که در هیچ مذهب دیگری پیدا نمی‌شود _ مسأله دعاست. هر کس با ادعیه معصومین علیهم السلام آشنا شود، تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

دعا آثار بسیار شگرفی بر زندگی انسان و روح و روان او دارد. دعا انسان را به خدا نزدیک می‌نماید، او را بنده خدا می‌کند، به او امید و تحرک می‌دهد و رابطه انسان با خدا را مستحکم و قوی می‌گرداند.

بنابراین دعا جزو مسائل فطری ماست و نمک شناسی است که انسان فقط در مواقع گرفتاری و هجوم مشکلات به درگاه الهی التجا و انابه کند و همین که حاجتش برآورده شد و به مرادش رسید، دست از دعا و نیایش بردارد و از آن بدتر، گاهی ناسپاسی و طغیان کند: ((وَ إِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا حَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نِسِيَ مَا كَانَ يُدْعُوا إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ))؛ (۲) «چون انسان را سختی رسد، پروردگار خویش را بخواند و به سوی او بازگردد و چون خدا نعمتی از جانب خویش به او دهد، آن سختی را _ که سابقاً خدا را برای رفع آن می‌خواند _ فراموش کند».

به راستی راز و رمز فضیلت دعا و تأکید آن در آیات و روایات در چیست؟ نیایش چه ضرورتی دارد و چرا انسان باید دعا کند؟!

۱- این سخنان در پایان درس کفایة الاصول، جلد اول، جلسه ۳۷ ایراد شده است.

۲- سوره زمر، آیه ۸.

دعا نوعی ارتباط با خالق و درخواست از او و ابراز نیاز به درگاه اوست؛ (۱) چنان که پروردگار در قرآن کریم می فرماید: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ))؛ (۲) «ای مردم، شما به خدا نیازمندید، و خداست که بی نیاز ستوده است» و در آیه ای دیگر می فرماید: ((وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ))؛ (۳) «خداوند، بی نیاز [مطلق] است و شما باید که نیازمندید».

انسانی که این حقیقت (فقر محض) را درک کند و خود را محدود و سرتاپا نیاز ببیند، و از سوی دیگر بفهمد که پروردگار، بی همتا، بخشنده، مهربان و غنی است، به ضرورت دعا پی می برد و با افتخار و سربلندی، دست نیاز به آستان کبریایی او بلند می کند. او از ذات بی همتای الهی مدد می طلبد و این مسأله را برای خود و هم نوعانش ضروری می داند. حضرت علی علیه السلام فرمودند: «أعلم الناس بالله أكثرهم له مسأله؛ (۴) آن کس که بیش تر از همه دعا می کند، بیش از دیگران خدا را می شناسد».

بنابراین امامان که به این حقیقت، معرفت کامل داشته و عجز و فقر خود را بیش تر احساس می کرده اند، از همه انسان ها بیش تر دعا می کردند. آنان با بی نیازی از مردم و آن چه در دست آنان است، خود را فقیر محض درگاه الهی معرفی می کردند.

امام حسین علیه السلام در دعای عرفه خود را این گونه معرفی می فرماید:

۱- حقیقت دعا، خواستن است، نه خواندن. ابن فارس در معجم مقاییس اللغة ذیل ماده «دعو» می نویسد: «دعو: أصل واحد، و هو أن تميل الشيء إليك بصوت و كلام يكون منك». آقای مصطفوی نیز در التحقيق، ج ۳، ص ۲۰۴ می نویسد: «إِنَّ الْأَصْلَ الْوَاحِدَ فِي هَذِهِ الْمَادَّةِ: هُوَ طَلَبُ الشَّيْءِ.»

۲- سوره فاطر، آیه ۱۵.

۳- سوره محمد، آیه ۳۸.

۴- غرر الحکم، ص ۱۹۲.

الهی أنا الفقیر فی غنای فکیف لا أکون فقیراً فی فقری؛ (۱) خدایا! من در حال بی نیازی، فقیر هستم؛ پس چگونه در حال فقر، نیازمند و فقیر نباشم؟!

بنابراین هرکس این ضرورت را احساس نکند و بپندارد که از خدا بی نیاز است، قطعاً در برهوت طغیان سقوط می کند. خداوند متعال که خالق همه موجودات است و کاملاً به نظام وجودی انسان آگاهی دارد، در این خصوص می فرماید: ((كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظِرٌ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظِرٌ ﴿٢﴾ «حقاً که انسان سرکشی می کند، همین که خود را بی نیاز پندارد».

۱- بحار الأنوار، ج ۹۵، ص ۲۲۴.

۲- سوره علق، آیات ۶ و ۷.

چرا باید برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف دعا کرد؟!

دعا به ساحت مقدس امام که ولی نعمت ما و واسطه فیض الهی است، اهمیت ویژه ای دارد. وظیفه هر انسان، دعا برای اوست.

تردیدی نیست که دعا از عبادت های عظیم است و آثار فراوانی دارد. دعا کردن راهی است برای آن که امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف را یاد کنیم و با آن عزیز ارتباط روحی و معنوی بگیریم. این ارتباط، ثمرات بسیاری برای رشد و کمال روحی ما دارد.

دعا کردن برای امام، نوعی عرض ارادت و محبت نسبت به اوست و قطعاً از سوی آن امام کریم بی پاسخ نخواهد ماند و ایشان، دعاکننده را مورد لطف و عنایت خاص خود قرار خواهد داد.

دعا کردن برای امام، یعنی آن وجود عزیز را بر بسیاری از موجودات و پدیده ها مقدم دانستن و وجود و نقش او را مدنظر قرار دادن. این موضوع، سبب زیاد شدن محبت آن بزرگوار در دل ها و جان ها می گردد؛ زیرا ذکر محبوب، باعث فراوانی محبت نسبت به او خواهد شد.

در سیره معصومین علیهم السلام دعا کردن جایگاه ویژه ای داشته است. علاوه بر سیره عملی، آنان احادیث گران بهایی نیز در ضرورت، فضایل و آثار دعا نیز برای انسان ها به یادگار گذاشته اند. (۱) در این میان، ادعیه و زیارات مخصوص به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از جایگاه خاصی برخوردار است. کثرت این دعاها در میان گنجینه ادعیه، به ضرورت دعا برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف اشاره دارد.

اهل ولا چو روی به سوی خدا کنند اول به جان گمشده خود دعا کنند (۲)

دعا کردن برای آخرین حجت الهی، خصوصاً برای سلامتی ایشان، سیره و سنت پیشوایان دین در همه حال و در بهترین حالات، یعنی به هنگام نماز و راز و نیاز بوده است. امامان معصوم علیهم السلام بارها برای آخرین فرزند معصومشان دست به دعا برداشته اند.

صاحب مکیال المکارم بیش از یک صد دعا را که از ناحیه مقدس معصومان علیهم السلام صادر شده، تقدیم منتظران کرده است. (۳) ضمناً ایشان در اثری دیگر می نویسد:

«بر کسی که تتبع و ممارست در حالات و دعوات ائمه طاهرین علیهم السلام داشته باشد، پوشیده نیست که آنان چقدر بر دعا نمودن به حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و مسئلت فرج آن جناب از خداوند عالمیان _ جلّ شأنه _ اهتمام داشته اند و اگر بخواهی اندکی بر صدق این مدعی آگاه شوی، ملاحظه کن دعای حضرت امیر علیه السلام را _ که ضمن حدیث روایت شده

۱- رک: میزان الحکمه (ترجمه فارسی)، ج ۴، ص ۱۶۴۳. یکی از موضوعات مهم در این باب، تشویق به دعا کردن برای هر حاجتی است. حتی نمک غذا، بند کفش و علوفه دام را که از موضوعات بسیار ریز و ابتدایی است، دستور فرموده اند که از خدا بخواهیم: «حتی شسع النعل»، «حتی یساله شسع نعله» (بحار الأنوار، ج ۹۳، ص ۲۹۵)، «حتی علف شانک و ملح عجینک». (همان، ص ۳۰۳)

۲- یار غایب از نظر، ص ۲۰۸.

۳- مکیال المکارم، ج ۲، صص ۲۵ _ ۱۰۳.

در غیبت نعمانی آمده _ و دعای حضرت سید الساجدین علیه السلام را در روز عرفه _ که در صحیفه سجاده آمده _ و دعای آن حضرت را بعد از نماز ظهر و عصر روز جمعه _ که در جمال الاسبوع آمده _ و دعای حضرت صادق علیه السلام برای آن حضرت را بعد از نماز ظهر _ که در فلاح السائل و بحار آمده _ و دعای آن حضرت را در صبح بیست و یکم ماه رمضان _ که در اقبال آمده _ و دعای حضرت امام موسی کاظم علیه السلام را بعد از نماز عصر _ که در فلاح السائل آمده _ و دعای حضرت امام رضا علیه السلام در جمال الاسبوع و دعای امام محمدتقی علیه السلام در کافی و دعای امام حسن عسکری علیه السلام در مهج الدعوات و دعای روایت شده از خود آن جناب را در کمال الدین و تمام النعمه و قنوت نماز ظهر جمعه آن حضرت _ که در کمال الدین و تمام النعمه آمده _ و قنوت نماز ظهر جمعه آن حضرت _ که در جمال الاسبوع روایت شده _ و دعای آن حضرت بعد از دو رکعت اول نماز نافله شب _ که در مصباح المتهجد و مفتاح الفلاح نقل شده _ و دعای روز بیست و پنجم ماه ذی قعدة و دعای صبح های روزهای جمعه و دعای بعد از نمازهای فریضه و دعای وقت رفتن به مسجد در روز جمعه و دعای افتتاح و غیر این ها، که ذکرش موجب طول است.

بلکه از عبارت دعای روز عرفه و قنوت روز جمعه _ که در جمال الاسبوع روایت شده _ و بعضی ادله دیگر ظاهر می شود که مؤمن باید هر دعایی که می نماید، ابتدا کند به دعا برای حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و دعا برای ایشان بعد از نماز عصر و بلکه بعد از هر نماز سفارش شده است. هم چنین دعا برای ایشان در قنوت نماز جمعه، در سجده، هر صبح و شب، روز جمعه، شب جمعه در حرم امام حسین علیه السلام، در صحرای عرفات، روز

عید فطر، روز عید قربان، نیمه شعبان و تمام روزهای ماه رمضان سفارش شده است». (۱)

بنابراین اگر سؤال شود که «چرا باید به حضرت دعا کرد؟» می‌گوییم:

۱. چون ایشان برترین مؤمنین است و پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «به مؤمنین دعا کنید».

۲. چون ایشان فریادرس بیچارگان است. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در این باره می‌فرماید: «إنا غیر مهملین لمراعاتکم و لا ناسین لذکرکم؛ (۲) ما در رسیدگی به شما کوتاهی نمی‌کنیم و یاد شما را از خاطر نمی‌بریم».

۳. چون ایشان احیاگر دین خداست. در دعای ندبه می‌گوییم: «أین محیی معالم الدین» (۳) و در قرآن می‌خوانیم: ((لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ)). (۴) غلبه اسلام بر دیگر ادیان، توسط آن حضرت محقق می‌شود.

۴. چون ایشان انتقام گیرنده از دشمنان اسلام است. پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «قال الله و به أنتقم من أعدائی؛ (۵) خداوند فرموده است که به وسیله او از دشمنانم انتقام خواهم گرفت». امام صادق علیه السلام نیز می‌فرماید: «إذا قام قائمنا انتقم لله و لرسوله و لنا أجمعین؛ (۶) هرگاه قائم ما قیام کند، انتقام ما را می‌گیرد».

۵. چون ایشان اقامه حدود می‌کند. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «و یقام حدود الله فی

۱- کنز الغنائم فی فوائد الدعاء للقائم عجل الله تعالی فرجه الشریف، ص ۷۲ و ۷۳.

۲- احتجاج، ج ۲، ص ۴۹۵.

۳- إقبال الاعمال، ص ۲۹۷

۴- سوره توبه، آیه ۳۳.

۵- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۵۲.

۶- بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۸۱.

خلقه؛ (۱) امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در میان خلایق، اقامه حدود می کند».

۶. چون ایشان مضطرّ است. از امام محمد باقر علیه السلام درباره تفسیر آیه ((امن یجیب المضطرّ)) (۲) سؤال شد. آن حضرت فرمود: «نزلت فی القائم؛ (۳) این آیه در مورد امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است».

۷. چون ایشان عامل تألیف دل هاست. در دعای ندبه می خوانیم: «أین مؤلف شمل الصلاح و الرضا». (۴)

۸. چون ایشان مهربان و واسطه فیض است. در دعای ندبه می گوئیم: «این سبب المتصل بین الارض و السماء» و در دعای عدیله می خوانیم: «یئمنه رُزق الوری و بوجوده ثبتت الارض و السماء».

۹. چون قبولی اعمال ما وابسته به رضایت آن حضرت است. در زیارت می خوانیم: «بولایتک تقبل الاعمال». (۵)

۱۰. چون به وسیله آن حضرت، از ما دفع بلا می شود: «و بی یدفع الله عز و جل البلاء عن أهلی و شیعتی». (۶) همان طور که درباره پیامبر در قرآن آمده است: ((وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ)). (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: «أهل بیتی أمان لاهل الارض». (۸) در

۱- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۶۴۵.

۲- سوره نمل، آیه ۶۲.

۳- الغیبه، نعمانی، ص ۳۱۴.

۴- إقبال الاعمال، ص ۲۹۷.

۵- المصباح، کفعمی، ص ۴۹۲.

۶- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۴۴۱.

۷- سوره انفال، آیه ۳۳.

۸- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۰۵.

حال حاضر تنها فرد از اهل بیت علیهم السلام که امام حی و حاضر و موجب امان اهل زمین است، امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

۱۱. چون ایشان از ما شفاعت می کنند. پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: «المهدی شفیعهم یوم القیامه». (۱)

۱۲. چون ایشان در همین دنیا نیز به همه، توجه و عنایات فراوان دارد. به طور مثال، پدر شیخ صدوق بچه دار نمی شد. نامه ای به محضر مبارک امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نوشت تا آن حضرت در حَقّش دعا کند و نامه را به وسیله حسین بن روح به آن حضرت رساند. امام نیز در حَقّش دعا کرد و در جواب نامه اش نوشت: «قد دعونا الله لك بذلك، و سترزق ولدین ذکرین خیرین». (۲) به برکت دعای آن حضرت، او صاحب دو فرزند عالم و فقیه شد که یکی از آن ها، شیخ صدوق بود که قبرش در نزدیکی حرم حضرت عبدالعظیم حسنی است.

۱۳. مزد رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله دعا برای حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است. وقتی به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دعا می کنیم، در واقع می گوییم: «یا رسول الله! مزد آن که خدا را به وسیله تو شناختم، ادا می کنم. مزد تو آن است که به نوه تو و پیاده کننده احکام دین تو دعا کنم». او حق نعمت، حق رهبری و حق ارشاد بر گردن ما دارد. او ولی نعمت ماست، جدش ما را هدایت کرده، رهبر ماست و اگر او نبود، ما نبودیم.

۱- المناقب، ج ۱، ص ۲۹۲.

۲- الرجال، نجاشی، ص ۲۶۱.

با وجود آن که اساسی ترین نیاز هر انسان، امام و حجت الهی است، (۱) و بحث «اضطرار به حجت» یکی از شکوفاترین بحث ها و بخش های دین به شمار می آید، آیا می توان دعا برای وجود نازنین امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف و واسطه فیض الهی را ضروری ندانست؟!

در میان نیازهای انسان، نیاز به امام، اساسی ترین مسأله است و از نظر عقلی، مهم ترین نیاز، ضرورت جدی تری نیز دارد. بنابراین، دعا برای امام، ضروری ترین دعاهاست.

به راستی چه زیباست که بهترین حالات خودمان را به بهترین فرد اختصاص دهیم. دعا بهترین حالت انسان است و باید به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، بهترین مخلوق خداوند متعال، اختصاص یابد.

در این میان، دعای سلامتی آن حضرت، جایگاه والایی دارد. علما و محدثان بزرگ شیعه، از قرن های گذشته تاکنون، این دعای شریف را در متون اولیه و کتب معتبر به مناسبت اعمال شب بیست و سوم ماه مبارک رمضان ثبت و ضبط کرده اند. علمایی که به ذکر این دعا پرداخته اند، بر اساس تقدم تاریخی و زمانی عبارت اند از:

۱. ثقه الاسلام محمد بن یعقوب اسحاق کلینی قدس سره

شیخ کلینی (متوفای ۳۲۹ قمری) در کتاب ارزش مند کافی (۲) این دعا را از محمد بن عیسی نقل کرده است. این کتاب از قدیمی ترین و معتبرترین کتاب های حدیثی شیعه به شمار می آید و در عصر غیبت صغری تألیف شده است.

۱- رک: معجم احادیث الامام المهدي عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج ۳، ص ۳۳۹ و ج ۴، ص ۱۴۸؛ کافی، کتاب الحججه، باب اضطرار الی الحججه.

۲- ج ۴، باب الدعاء فی العشر الاواخر من شهر رمضان، ص ۱۶۲.

۲. شیخ الطائفه محمد بن حسن طوسی قدس سرّه

شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ قمری) در دو کتاب ارزش مند تهذیب الأحکام (۱) و مصباح المتهجد و سلاح المتعبد (۲) این دعا را نقل کرده است. ایشان که به «بزرگ شیعه» لقب گرفته، صاحب دو کتاب تهذیب و استبصار از چهار کتاب معتبر شیعه است. کتاب ارزش مند مصباح المتهجد ایشان از کتاب های بسیار معتبر شیعه در زمینه دعاست. این کتاب از متون روایی و حدیثی برگرفته شده و از زمان نگارش تا به حال مورد توجه علما و مردم بوده است.

۳. محمد بن جعفر مشهدی حائری قدس سرّه

ابن مشهدی از علمای بزرگ شیعه است که قبل از ۵۸۰ قمری دیده از جهان فروبست. ایشان در کتاب ارزش مند المزار الکبیر (۳) این دعا را ذکر کرده اند. بزرگان شیعه در طول هشت قرنی که از تألیف آن می گذرد، همواره بدان اعتماد و استناد کرده اند.

۴. علی بن موسی بن طاووس حلّی قدس سرّه

سید بن طاووس (متوفای ۶۶۴ قمری) در دو کتاب خود، این دعای شریف را ذکر فرموده است: الإقبال بالأعمال الحسنه فیما یعمل مره فی السنه (۴) و فلاح السائل. (۵)

این آثار سودمند جایگاه ویژه ای نزد علمای شیعه دارد. کتاب هایی درباره دعا که بعد

۱- ج ۳، ص ۱۰۳.

۲- ص ۶۳۰.

۳- ص ۶۱۱.

۴- ج ۱، ص ۱۹۱.

۵- ص ۱۱۳.

از ایشان تألیف شده، وام دار این آثار است.

۵. شیخ تقی الدین ابراهیم کفعمی قدس سره

شیخ کفعمی (متوفای ۹۰۰ قمری) نیز در دو اثر از آثار گران بهایش، این دعای شریف را ذکر فرموده است: *جَنهُ الْأَمَانِ الْوَأَقِیْهِ وَ جَنهُ الْإِیْمَانِ الْبَاقِیْهِ* (مشهور به مصباح) (۱) و *الْبَلَدِ الْأَمِیْنِ*. (۲)

ایشان در مقدمه کتاب مصباح می نویسد:

این کتاب را از کتاب های مورد اعتماد جمع آوری کردم که باید به ریسمان محکم آن ها چنگ زده شود، و آن را به گونه ای مرتب کردم که خواننده آن را به بالاترین درجات وصول به حق برساند.

این کتاب مشتمل بر دعاهای پربهایی است که علمای شیعه در قرون متمادی آن را تأیید کرده اند.

۶. شیخ جلیل، حسن بن سلیمان حلّی قدس سره

شیخ حسن بن سلیمان حلّی (متوفای قرن نهم هجری) در کتاب *مختصر بصائر الدرجات* (۳) این دعا را نقل کرده و برخی از بخش های آن را شرح داده است. (۴)

با توجه به منابع یاد شده، ارزش و اهمیت این دعا کاملاً روشن می نماید؛ اما برای اتقان بیشتر، بحث سندی این دعا را نیز مطرح می کنیم.

۱- ص ۷۷۹.

۲- ص ۲۰۳.

۳- ص ۱۹۲.

۴- البته علمای دیگری نیز این دعا را نقل فرموده اند؛ مانند علامه مجلسی در *بحار الأنوار*، ج ۹۷، ص ۳۴۹، محدث نوری در *مستدرک الوسائل*، ج ۷، ص ۴۸۳ و *نجم الثاقب*، ص ۷۵۷؛ محدث قمی در *مفاتیح الجنان و سفینه البحار* و...

بررسی سند دعای سلامتی

سند این دعا در کتاب کافی این گونه ذکر شده است: «محمد بن عیسی باسناده عن الصالحین». در کتاب تهذیب، به جای «صالحین»، «صادقین» آمده و در کتاب اقبال نیز همین سند با طریق خودش ذکر گردیده است. (۱)

«محمد بن عیسی» در سند ۱۰۹۲ روایت، جزو راویان به شمار آمده است. (۲) این نام بین چند نفر مشترک است، ولی فرد مشخص این روایت، یعنی محمد بن عیسی بن عبید بن یقظین، ۱۶۳ روایت نقل کرده است. ایشان از شاگردان و اصحاب امام رضا و امام جواد و امام هادی و امام عسکری علیهم السلام به شمار می آید و در کتب رجال از او به بزرگی و عظمت و عدالت یاد شده است. (۳)

۱- «ما ذکره جماعه من أصحابنا و قد اخترنا ما ذکره ابن ابي قره في كتابه، فقال باسناده إلى علي بن الحسن بن علي بن فضال، عن محمد بن عیسی بن عبید، باسناده عن الصالحین». اقبال الأعمال، ج ۱، ص ۱۹۱.

۲- معجم رجال الحدیث، ج ۱۸، ص ۹۲.

۳- معجم رجال الحدیث، ج ۱۸، صص ۱۱۶-۱۲۶.

بنابراین اگرچه در سند این دعای شریف، تعلیق صورت گرفته (۱) و همان طور که محدث خبیر، علامه مجلسی قدس سرّه (۲) نیز بیان فرموده _ مرسل است، (۳) اما ادله و ظنون معتبری وجود دارد که اعتبار و صحت این دعای شریف را ثابت می کنند. این ادله عبارت اند از:

۱. وجود روایتی در کتب اربعه، ظن بر حجیت ایجاد می کند. این دعای مبارک در دو کتاب از کتب اربعه، یعنی کافی و تهذیب ذکر شده است.

۲. این دعا در کتب معتبر و مهمی وارد شده که ظن بر حجیت آن ها وجود دارد. از جمله:

الف) ابن مشهدی این دعا را در المزار الکبیر ذکر کرده و در مقدمه اثر خود آورده است:

من در این کتاب از میان زیارات مشاهد مشرفه، اعمال مساجد و اماکن مقدسه، دعاهای برگزیده و تعقیبات نمازهای فرضیه، متونی را جمع کرده ام که با سند متصل و توسط راویان مورد وثوق به دستم رسیده است. (۴)

۱- تعلیق در علم الحدیث به حذف نام یک یا چند راوی از ابتدای سند به اتکای اسناد قبل گفته می شود بدون این که به قسمت محذوف سند با عباراتی چون «بهذا الاسناد» یا ضمیر اشاره شود.

۲- مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۳۹۴.

۳- مرسل در اصطلاح علم الحدیث به روایتی گفته می شود که در آن، نام یک یا چند نفر از سلسله سند حذف شده باشد. آقای حمید احمدی جلفایی مقاله ای زیبا درباره سند این دعا به رشته تحریر در آورده است. ایشان برای رفع تعلیق و ارسال این دعا می نویسد: «غالب صاحب نظران و محققان، امثال این سندها را بر سند حدیث یا احادیث قبلی معلق فرض کرده اند... و سند این دعا چنین خواهد بود: احمد بن محمد، عن علی بن الحسن، عن محمد بن عیسی و این راویان ثقه هستند». فصل نامه انتظار، ش ۶، ص ۲۶۲.

۴- المزار الکبیر، ص ۲۷.

آیت الله خویی قدس سرّه با اشاره به این عبارت ابن مشهدی می نویسد: «این جمله به صراحت، بر توثیق همه کسانی که در سلسله سند این کتاب قرار گرفته اند، دلالت می کند». (۱)

ب) این دعا در مصباح کفعمی قدس سرّه نقل شده است. ایشان در مقدمه کتاب خود نوشته است: «این کتاب را از کتاب های مورداعتماد جمع آوری کرده ام». (۲)

ج) سیدبن طاووس قدس سرّه در کتاب اقبال، این دعا را از کتاب ابن ابی قرّه _ که در میان علمای رجال مقامی عالی دارد _ نقل کرده است. مرحوم نجاشی قدس سرّه درباره ایشان می نویسد:

ابوالفرج، محمد بن علی بن یعقوب بن اسحاق بن ابی قرّه قنائی موثق بوده و روایات زیادی استماع و کتب زیادی تألیف کرده، که از آن جمله است: عمل یوم الجمع، عمل الشهور، معجم رجال ابی مفضل و کتاب تهجد، که همه آن ها را به من خبر داده و به من اجازه روایت آن ها را داده است. (۳)

نجاشی لقب او را «قنائی» آورده، ولی علامه حلی قدس سرّه یک بار از او با «قنائی» و بار دیگر با «قنابی» یاد کرده (۴) و او را توثیق نموده است. (۵) مرحوم نمازی در عظمت ایشان می نویسد: «به اتفاق همه رجالیون، مورد وثوق است». (۶)

۱- معجم رجال الحدیث، ج ۱، ص ۶۵.

۲- جنه الامان الواقعيه و جنه الايمان الباقيه، ص ۱۷.

۳- الرجال، نجاشی، ص ۳۹۸.

۴- ایضاح الاشتباه، ص ۲۶۶ و ۲۸۷.

۵- ایضاح الاشتباه، ص ۱۶۴.

۶- مستدرک علم رجال الحدیث، ج ۷، ص ۲۵۱.

بنابراین، از این که قنائی در کتابش این دعا را نقل فرموده و سید بن طاووس قدس سرّه

که در وثاقت مشهور است (۱) از او نقل می کند، یقین حاصل می شود که این دعا معتبر است و از همین رو، همواره آن را در کتب معتبر دعایی شیعه نقل کرده اند.

۳. مضامین و بخش های این دعا با عقل و نقل سازگار است و در شرح و تفسیر بخش های آن، می توان از ادعیه مشابه دیگر بهره برد. ضمن آن که تمام بخش ها و جملات این دعا، در ادعیه دیگر نیز وارد شده است. برای مثال:

الف) برخی از فرازهای این دعا در دعای ساعت آخر هر روز (از هنگام زردی آفتاب تا غروب) که برای امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف خوانده می شود، وارد شده است. در آن دعا می خوانیم:

یا من توخّدت بنفسه عن خلقه... و کن له ولیّاً و حافظاً و ناصرّاً و قائداً و کائناً و ساتراً حتی تسکنه أرضک طوعاً و تمتّعه فیها طویلاً- یا أرحم الراحمین و لاحول و لا قوه إلا بالله العلیّ العظیم...؛ (۲) ای کسی که به وسیله ذات، تنها و یگانه از مخلوقات شدی!... برای او (حجه بن الحسن) سرپرست و حافظ و یاور و پیشوا و مخفی گاه و پوشاننده باش، تا او را در حالی که مردم به او میل و رغبت دارند، بر روی زمین ساکن

۱- نسب این عالم بزرگوار به فرزند امام حسن مجتبی علیه السلام می رسد. وی از محدثان بزرگ و قابل اعتماد شیعه است. مرحوم شیخ حر عاملی در کتاب امل الآمال، ج ۲، ص ۸۲ درباره او می نویسد: «حاله فی العلم و الفضل و الزهد و العباده و الثقه و الفقه و الجلاله و الورع اشهر من ان یدکر». علامه شوشتری نیز در وصف او می نویسد: «السید السند المعظم المعتمد العالم العابد الزاهد الطیب الطاهر، مالک أزمه المناقب و المفاخر، صاحب الدعوات و المقامات و المکاشفات و الکرامات، مظهر الفیض السنی و اللطف الخفی و الجلی».

۲- مصباح المتهدجد، ص ۵۱۷؛ البلد الامین، ص ۲۱۱؛ المصباح، ص ۱۹۳؛ منهاج العارفین، ص ۱۲۷؛ بحار الأنوار، ج ۸۶، ص ۳۴۰؛ مکیال المکارم، ج ۲، ص ۶۴ و صحیفه مهدیه، ص ۳۸۲.

گردانی و بهره مندی او را در زمین طولانی فرمایی. ای رحم کننده-ترین رحم کنندگان! هیچ توانایی و قدرتی جز به خدای بلندمرتبه بزرگ نخواهد بود.

(ب) برای بعد از نماز صبح روز جمعه، دعای نسبتاً طولانی وارد شده است که بخشی از آن، این چنین است:

اللَّهُمَّ وَ كُنْ لَوْلِيكَ فِي خَلْقِكَ وَلِيًّا وَ حَافِظًا وَ قَائِدًا وَ نَاصِرًا حَتَّى تَسْكُنَهُ أَرْضُكَ طَوْعًا وَ تَمَتَّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا وَ تَجْعَلَهُ وَ ذُرِّيَّتَهُ فِيهَا الْأَثَمَةَ الْوَارِثِينَ...؛ (۱) پروردگارا! برای ولی ات در میان مخلوقات سرپرست و حافظ و پیشوا و یاور باش تا او را در حالی که مردم به او میل و رغبت دارند، روی زمین ساکن گردانی و بهره مندی او را در زمین طولانی فرمایی و او و ذریه اش را پیشوایان وارث قرار دهی.

از هم سو بودن این دعا با دعاها و زیارات دیگر در می یابیم که این دعای شریف، معتبر بوده و از سوی معصوم صادر شده است.

آن سفر کرده ك_ه صدق_افله دل همره اوست

ه_ر کجا هست خدایا به سلامت دارش

بررسی مقدمه دعا

در آغاز این دعا آمده است: «تُكْرَرُ [کزر] فِي لَيْلِهِ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ هَذَا الدُّعَاءَ سَاجِدًا وَقَائِمًا وَقَاعِدًا وَعَلَى كُلِّ حَالٍ وَفِي الشَّهْرِ كُلِّهِ وَكَيْفَ أَمَكَّنَكَ وَمَتَى حَضَرَكَ مِنْ دَهْرِكَ تَقُولُ بَعْدَ تَحْمِيدِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ...؛ این دعا را در شب بیست و سوم ماه رمضان، در حال سجده، ایستادن، نشستن و در همه حال و بلکه در همه این ماه و تا زمانی که زنده هستی، تکرار کن. بعد از تمجید خداوند متعال و صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله بگو...».

از این مقدمه نتیجه می گیریم:

۱. تکرار دعا مطلوب است و یکی از ابزار ارتباط مؤثر خلق با خالق محسوب می شود. (تُكْرَرُ)
۲. از شرایط مقدماتی دعا، تمجید و تکریم پروردگار متعال، و درود و سلام بر آخرین پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت او علیهم السلام است. شایسته است برای خواندن این دعا نیز ابتدا تحمید و تمجید کرد. (تَقُولُ بَعْدَ تَحْمِيدِ اللَّهِ)
۳. در بهترین ماه و شب سال (ماه رمضان و شب قدر) و بلکه در همه حال، باید برای

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف دعا کرد؛ چرا که او واسطه فیض و سبب اتصال زمین و آسمان است. (فِي لَيْلِهِ ثَلَاثٌ وَ عَشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.. وَ مَتَى حَضَرَكَ مِنْ دَهْرِكَ)

ورود این دعا در شب قدر اهمیت ویژه ای دارد؛ زیرا پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام بر احیای شب قدر و سپری کردن آن با دعا و نماز و قرآن سفارش فراوان کرده اند. در حدیثی طولانی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است:

حضرت موسی علیه السلام به خدا عرض کرد: «خدایا! مقام قربت را خواهانم». پاسخ آمد: «قُزْبِي لِمَنْ اسْتَيْقَظَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ؛ قرب من، برای کسی است که در شب قدر بیدار ماند». عرضه داشت: «پروردگارا! رحمتت را خواستارم». پاسخ آمد: «رَحْمَتِي لِمَنْ رَحِمَ الْمَسَاكِينَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ؛ رحمت من در ترحم بر مساکین در شب قدر است». گفت: «خدایا! جواز عبور از صراط می خواهم». پاسخ آمد: «ذَلِكَ لِمَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ لَيْلَةَ الْقَدْرِ؛ رمز عبور از صراط، صدقه دادن در شب قدر است».

عرض کرد: «خدایا! بهشت و نعمت های آن را می طلبم». پاسخ آمد: «ذَلِكَ لِمَنْ سَبَّحَ تَشْبِيحَهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ؛ دست یابی به آن، در گرو تسبیح گفتن در شب قدر است». عرضه داشت: «پروردگارا! خواهان نجات از آتش دوزخم». پاسخ آمد: «ذَلِكَ لِمَنْ اسْتَغْفَرَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ؛ رمز نجات از دوزخ، استغفار در شب قدر است». در پایان گفت: «خدایا! رضای تو را می طلبم». پاسخ آمد: «رِضَايَ لِمَنْ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ؛ کسی مشمول رضای من است که در شب قدر نماز بگذارد». (۱)

شاید رمز تقارن شب تقدیر بشر با شب نزول قرآن در آن باشد که سرنوشت بشر

وابسته به قرآن است. اگر انسان پیرو قرآن باشد، سعادت مند و رستگار خواهد شد و اگر دور از قرآن باشد، شقاوت و بدبختی برای او رقم خواهد خورد.

و چه زیباست اگر در شب نزول قرآن صامت، با دعا برای قرآن ناطق، بر بهره خود بیفزاییم؛ چرا که در روایات آمده است: «انجام کار نیک در شب قدر، بهتر از انجام آن در هزار ماه بدون شب قدر است» و چه کار نیکی بهتر از دعا برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف؟!

در شب قدر، سرنوشت همه انسان ها به محضر و امضای امام می رسد. پس شایسته است که انسان مؤمن، دعاهایش را به او اختصاص دهد؛ زیرا او صاحب شب قدر است.

سید بن طاووس قبل از ذکر این دعا می گوید:

از وظایف هر شب روزه دار، آن است که ابتدا دعایش را با ذکر کسی آغاز کند که نایب خدا در میان بندگان و قیم روزه گیران است و اعمالش را نیز به ذکر او ختم کند. (۱)

آیت الله صافی نیز می نویسد: «از جمله وظایف مهم شب قدر، تجدید عهد با ولی امر و خواندن این دعاست». (۲)

آن چه حائز اهمیت است، آن است که سفارش شده در میان اعمال فراوان شب قدر، این دعا در حالات مختلف، یعنی در قیام و قعود و... خوانده شود؛ دعایی که در حق امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و واسطه همه فیض های جهان است. یعنی خدا را در بهترین شب، برای بهترین فرد و با بهترین عمل بخوانیم.

از دقت در سوره قدر می آموزیم که اولاً زمان ها یکسان نیستند؛ بلکه بعضی زمان ها بر

۱- اقبال الاعمال، ج ۱، ص ۱۹۱.

۲- ماه مبارک رمضان، مکتب عالی اخلاق و تربیت، اثر آیت الله العظمی صافی ص ۷۴.

بعضی دیگر برتری دارد و ثانیاً برای امور مقدس، زمان مقدس انتخاب کنیم: ((لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ)).

۴. ذکر این دعا در اعمال شب بیست و سوم هم اهمیت دارد. کسی از پیامبر صلی الله علیه و آله پرسید: «منزل ما از مدینه دور است. یک شب را به عنوان شب قدر معین فرمایید تا برای احیای آن، به شهر بیاییم». حضرت فرمود: «شب بیست و سوم به مدینه بیا». (۱)

امام صادق علیه السلام نیز در یکی از سال ها در شب بیست و سوم ماه رمضان بیمار بودند، با این حال، از اطرافیان خواستند تا ایشان را به مسجد ببرند. (۲) هم چنین حضرت فاطمه علیها السلام در این شب با پاشیدن آب به صورت بچه ها، مانع خوابیدن آن ها می شدند. (۳) در روایات آمده است که پیامبر صلی الله علیه و آله در دهه آخر ماه رمضان، بستر خواب خود را جمع می-کرد و آن ده شب را احیا می داشت. (۴)

البته در این حدیث، لفظ شب آمده که روشن می سازد شب جایگاه ویژه ای در مسائل معنوی دارد. در این جا به چند مورد اشاره می کنیم تا قدر شب های عمرمان را بیش تر و بهتر بدانیم و آن را به غفلت نگذرانیم.

— خداوند برای اهدای تورات، حضرت موسی علیه السلام را به مناجات شبانه فراخواند: ((أَرْبَعِينَ لَيْلَةً)). (۵)

۱- وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۳۰۷.

۲- بحار الأنوار، ج ۹۵، ص ۱۶۹.

۳- بحار الأنوار، ج ۹۴، ص ۱۰.

۴- مجمع البیان، ج ۱۰، ص ۷۸۷.

۵- سوره بقره، آیه ۵۱.

— قرآن، زمان مناسب برای استغفار را هنگام سحر معرفی می کند: ((وَبِالْأَشْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ)). (۱)

— عروج پیامبر صلی الله علیه و آله به آسمان، به هنگام شب بود: ((أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ)). (۲)

— پیامبر صلی الله علیه و آله مأمور بود که مناجات و عبادات شبانه داشته باشد: ((وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ))، (۳) ((قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا)). (۴)

— خداوند، عابدان در شب را ستایش می کند: ((يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ)). (۵) و به تسبیح در شب سفارش می فرماید: ((وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا)). (۶)

— خداوند در قرآن، به زمان طلوع فجر و هنگام عصر یک بار سوگند یاد کرده است؛ ولی به زمان سحر، سه بار: ((وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ))، (۷) ((وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ))، (۸) ((وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرَّ)). (۹)

۵. دعا کردن برای ولی نعمت و امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ساعت خاصی ندارد؛ بلکه باید تمام

۱- سوره ذاریات، آیه ۱۸.

۲- سوره اسراء، آیه ۱.

۳- سوره اسراء، آیه ۷۹.

۴- سوره مزمل، آیه ۲.

۵- سوره آل عمران، آیه ۱۱۳.

۶- سوره انسان، آیه ۲۶.

۷- سوره تکویر، آیه ۱۷.

۸- سوره مدثر، آیه ۳۳.

۹- سوره فجر، آیه ۴.

لحظات را با یاد او باید سپری کرد. (و متی حضرک من دهرک)

تکرار این دعا در هر شبانه روز و در نمازها، شایسته و مناسب است. دعا کردن برای امام نباید موسمی باشد. نباید هر وقت گرفتار شدیم، یاد خدا و خلیفه او بیفتیم. ما هر وقت گرفتار می شویم، می گوئیم: «یا الله!» وقتی کار ما به بیمارستان می افتد، وقتی مریض می شویم، وقتی زنی به اتاق زایمان می رود، «یا الله» می گوئیم. پدرها و مادرها وقتی نوبت کنکور بچه ها می رسد، «اللهم صلّ علی محمد و آل محمد و عجل فرجهم» می گویند؛ ای کاش یکی از آن صلوات ها را قبلاً می فرستادیم!

قرآن از ما انتقاد می کند که چرا هر وقت گیر می کنیم، او را صدا می زنیم: ((فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَوْا اللَّهَ)). (۱) همین که کشتی می خواهد غرق بشود، خدا را صدا می زنند، اما ((فَلَمَّا نَجَّاهُمْ))، وقتی نجات پیدا می کنند، خدا را فراموش می کنند. «یاد موسمی» مورد انتقاد است.

فرعون هم وقتی دید دارد غرق می شود، گفت: ((تُبْتُ الْمَآَنَ))، خدایا! من الآن توبه کردم. اما خدا می فرماید: ((وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ)). (۲) آن هایی که دم مرگ می گویند: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ»، توبه آن ها قبول نخواهد شد. توبه دقیقه آخر فایده ای ندارد.

ما هم وقتی یاد امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می افتیم که گرفتار بشویم. اما باید همیشه به یادش باشیم، هر روز برایش صدقه بدهیم و برای سلامتی اش دعا کنیم.

باید توی خانه هایمان حداقل یک کتاب درباره امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برای هر گروه سنی داشته باشیم تا با حضرت بیش تر آشنا شویم، خودمان را برای رساندن به صف یاران آن

۱- سوره عنکبوت، آیه ۶۵.

۲- سوره نساء، آیه ۱۸.

امام آماده کنیم، با ادعیه مهدوی انس بگیریم، زیارت آل یاسین بخوانیم، در قنوت یا در تعقیبات نماز، «اللَّهُمَّ كُنْ لَوْلِيَّكَ» بخوانیم، صلوات را همراه با «عجل فرجهم» بفرستیم و خلاصه همیشه به یاد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باشیم.

برخی مقید هستند که در همه نمازهایشان با این دعا برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دعا کنند. درباره آیت الله بهاء الدینی قدس سرّه نوشته اند که ایشان در قنوت نمازهایشان، دعاهای مرسوم را می خواندند تا این که نوع دعا، کلمات و عبارات ایشان تغییر کرد و هرگاه دست های خود را مقابل صورت می گرفتند، برای حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف این گونه دعا می کردند: «اللهم کن لولیّک...». در فرصت مناسبی، علت تغییر دعا را از ایشان پرسیدند. معظم له در یک جمله کوتاه فرمودند: «حضرت پیغام دادند در قنوت به من دعا کنید». (۱)

بررسی متون دعا

این دعا سه گونه نقل شده است؛ اما نقل ها اختلاف زیادی با هم ندارند، تنها برخی کلمات و جملات، اضافه یا متقدم یا متأخر شده اند. متن دعاهاى نقل شده به این شرح است:

۱. «اللهم كن لوليتك فلان بن فلان في هذه الساعة و في كل ساعة ولياً و حافظاً و قائداً و ناصرأ و دليلاً و عيناً [عونا]، حتى تسكنه أرضك طوعاً و تمتعه [تمكنه] فيها طويلاً؛ (۱)

پروردگارا! برای ولی خودت (حضرت حجت بن الحسن) در این ساعت و در تمامی ساعات، سرپرست و حافظ و پیشوا و یاور و راهنما و نگهبان باش؛ تا او را در حالی که مردم به او میل و رغبت دارند، بر روی زمین ساکن گردانی و بهره مندی او را در زمین طولانی فرمایی».

۲. «اللهم كن لوليتك القائم بأمرك، محمّد بن الحسن المهدي عليه و على آباءه أفضل

۱- کافی، ج ۴، ص ۱۹۲؛ مصباح المتعجد، ص ۶۳۰؛ المصباح، ص ۷۷۹ و مختصر بصائر الدرجات، ص ۱۹۲.

الصلاه و السلام فى هذه الساعه و فى كل ساعه ولياً و حافظاً و قائداً (۱) و ناصرأ و دليلاً و مؤيداً، حتى تسكنه أرضك طوعاً و تمتعه فيها طوعاً و عرضاً؛ (۲)

پروردگارا! برای ولی ات که قائم اوامرت است، حضرت محمد بن الحسن المهدی

— که بر او و بر پدرانیش برترین سلام ها و درودها باد — در این ساعت و تمامی ساعات، سرپرست و حافظ و پیشوا و یاور و راهنما و تأییدکننده باش تا او را در حالی که مردم به او میل و رغبت دارند، بر روی زمین ساکن گردانی و او را در طول و عرض آن بهره مند گردانی».

۳. «اللهم يا ذا المجد الشامخ و السلطان الباذخ، صلّ على محمد و آل محمد و كن

۱- در نسخه های اصلی دعا، واژه «قائداً» آمده است و احتمال دارد که از سوی کاتبان یا ناشران، اشتباه و تصحیفی صورت گرفته و قائم به قاعد تغییر یافته است. البته برخی معتقدند که این واژه صحیح است و وجوهی را برای آن یادآور شده اند: الف: احتمال دارد که این واژه از عبارت «فلاّن أقعد من فلاّن» به معنای «قرب منه» گرفته شده باشد. عرب می گوید: «هو أقعدهم، أى: أقربهم إلى الجدّ الأ-کبر» و در مقابل، وقتی می -گویند: «هو أظرفهم أو أسفلهم» به معنای «أبعدهم منه» است. بنابراین طبق این بیان، «قاعداً» یعنی «قريباً». پس معنا چنین می شود: «پروردگارا! آن حضرت را در مقام قرب خود جای ده». ب: احتمال دارد که این واژه، مشتق از «قاعده» و به معنای اساس و پایه باشد. در این صورت، کنایه از مأمن و تکیه گاه است و این وجه، بهتر از وجه اول به نظر می رسد. ج: گاهی در لغت، «قعيد» را به معنای «أب» یعنی پدر گرفته اند. مصراع جناب فرزدق هم در این باره مشهور است که می گویند: «قعيدکم الله الذی أنتما له». با توجه به این معنا، این بخش از دعا کنایه از حصانت، حفاظت و حمایت الهی از آن حضرت است. د: مفسران در تفسیر آیه شریفه ((عن اليمين و عن الشمال قعيد)) «قعيد» را به معنای حافظ و نگه دارنده گرفته اند. احتمال دارد که «قاعداً» هم به همین معنا باشد. فصلنامه انتظار، ش ۱۶، ص ۲۷۴.

۲- اقبال الاعمال، ج ۱، ص ۱۹۱، فصل فیما نذکره ممّا یختم به کلّ لیله من شهر الصیام.

لؤلئیک و ابن ولئیک محمّد بن الحسن المهدی فی هذه الساعه ولئاً و حافظاً و قائداً و ناصراً و دليلاً و عوناً و عيناً و معيناً حتّی تسکنه أرضک طوعاً و تمتّعه فیها طویلاً؛ (۱)

پروردگارا! ای صاحب شکوه و عظمت بلندمرتبه و سلطنت والا! بر محمد و آل محمد درود فرست و برای ولی و فرزند ولی خود، محمد بن الحسن المهدی، در این ساعت، سرپرست و حافظ و پیشوا و یاور و راهنما و مددکار و نگهبان و کمک رسان باش، تا او را درحالی که مردم به او میل و رغبت دارند، بر روی زمین ساکن گردانی و بهره مندی او را طولانی فرمایی.

شرح عبارات دعا

در ابتدای دعا از خدا با لفظ «اللهم» مدد می‌گیریم. «اللهم» در اصل «یا الله» است و ندا محسوب می‌شود. «الله» لفظ خاصّ خداست و همه صفات او را در بر می‌گیرد.

آغاز هر کاری با یاد و نام پروردگار متعال، آثار و برکات فراوانی دارد. وقتی دعاکننده، اول نام خدا را می‌گوید، نشان می‌دهد که ذات بی‌همتای الهی را مسبب تمام امور می‌داند و تنها از او استعانت می‌جوید.

اولین دستوری هم که پیامبر صلی الله علیه و آله از جانب خداوند دریافت کرد، این بود که پیام و سخنش را با نام خدا شروع کند: ((اقرأ باسم ربك الذي خلق))؛ [\(۱\)](#) «بخوان به نام پروردگارت که آفرید».

امام صادق علیه السلام نیز می‌فرماید:

کان رسول الله یجهر ببسم الله الرحمن الرحیم و یرفع صوته بها؛ [\(۲\)](#) پیامبر همواره نام خدا را آشکارا بیان می‌کرد و آن را با صدای بلند بر زبان جاری می‌نمود.

۱- سوره علق، آیه ۱.

۲- بحار الأنوار، ج ۸۵، ص ۸۲.

نامه های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام با نام خدا شروع می شده است. حضرت سلیمان علیه السلام برای دعوت «بلقیس»، ملکه سبأ، به پرستش خدای یگانه، نامه ای را توسط هدهد برایش فرستاد که آغازش با نام خدا بود: «اِنَّهُ مِنْ سَلِيمَانَ وَاِنَّهُ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ» (۱). سوره های مبارک قرآن، همه با نام خدا آغاز می شوند؛ غیر از سوره توبه که به خاطر لحن تند و خطاب معترضانه به کفار، «بسم الله» ندارد؛ زیرا نام خدا که نشانه رحمت است، با اعلام برائت مناسبت ندارد.

لذا باید یاد گرفت که در شروع کارها فقط نام خدا را به زبان آورد و در کنار نام خدا، نام دیگری را شریک نساخت. پس کسانی که به نام خدا و سلاطین، یا به نام خدا و خلق او کاری را شروع می کنند، هر دو مشرک اند.

شهید مطهری قدس سرّه در این باره ذیل تفسیر سوره اعلی چنین نوشته است: «شروع کردن با نام غیر خدا، کفر، و با نام خدا و غیر خدا، شرک است. بلکه توحید در شروع کارها با نام خداست. (۲) چنان که فرمود: ((سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلٰی))؛ (۳) «نام پروردگار بلند مرتبه ات را منزه دار» و ((تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ))؛ (۴) «پروردگار تو که صاحب عزت و کرامت است، نامش بابرکت است».

با توجه به آیات مختلف قرآن روشن می شود که یادآوری نام خدا منحصر در گفتن و خواندن نیست؛ بلکه در مسائلی هم چون ذبح و شکار نیز باید نام خدا را بر زبان جاری

۱- سوره نمل، آیه ۳۰.

۲- قرآن و تبلیغ، ص ۱۰۲.

۳- سوره اعلی، آیه ۱.

۴- سوره الرحمن، آیه ۷۸.

ساخت تا آن طعام برای پرورش جسم، مناسب و حلال شود و اگر کسی عمداً نام خدا را بر زبان جاری نکند، آن غذا حرام می شود. (۱)

به عنوان مثال در قرآن آمده است: ((فَكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ ان كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ))؛ (۲) «پس شما ای مؤمنان! اگر به آیات خدا ایمان دارید، از آن چه نام خدا بر آن یاد شد بخورید» و یا ((وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ))؛ (۳) «و از آن چه نام خدا بر آن برده نشده، نخورید.»

همان گونه که یادآوری نام خدا بر غذای جسم مهم است، ذکر نام خدا در دعا _ که غذای روح است _ نیز اهمیت بسیار دارد. دعاکننده با گفتن «اللهم» در آغاز دعا، احساس نیاز و فقر خود را به خدا ابراز می کند. شروع دعا به این سبک بسیار زیباست. خداوند متعال در قرآن می فرماید: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ))؛ (۴) «ای مردم! این شما هستید که به خداوند نیاز دارید و [تنها] خداوند، بی نیاز و ستوده است.»

پیام های این آیه عبارت است از:

۱. هیچ کس از خدا بی نیاز نیست. ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ))

۲. همه موجودات در مقابل خدا فقیرند؛ لیکن انسان چون ادعا و سرکشی می کند، مورد خطاب آیه قرار گرفته است. ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ))

۳. نقش واسطه ها و وسایل و علل را قبول داریم، اما تمام اسباب و علل نیز در

۱- رساله امام خمینی قدس سرّه، مسأله ۲۵۹۴.

۲- سوره انعام، آیه ۱۱۸.

۳- سوره انعام، آیه ۱۲۱.

۴- سوره فاطر، آیه ۱۵

تأثیر گذاری به خدا محتاج اند. ((هُوَ الْغَنِيُّ))

۴. غنی واقعی و مطلق و کامل، تنها خداست. ((وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ))

۵. معمولاً اغنیا محبوب نیستند و در تیررس جسارت ها، حسادت ها، رقابت ها و سرقت ها قرار دارند؛ اما خداوند، غنی حمید است. ((وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ))

۶. خداوند غنای خود را در راه رفع نیاز و نفع رساندن به مخلوقات به کار می برد؛ لذا مورد ستایش است. ((الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ))

باید دانست که دعوت خدا از مردم، به خاطر نیاز او به مردم نیست. همان گونه که اگر بگوییم مردم خانه های خود را رو به خورشید بسازند، این دعوت، نشانه نیاز خورشید به ما نیست؛ بلکه نشانه نیاز ما به نور است. یکی از راه های مبارزه با غرور و تکبر، دعوت انسان به درگاه خداست تا انسان به ضعف و جهل و فقر و نیاز خود پی ببرد.

برخی سؤال می کنند که چرا دعاها با «بسم الله» شروع نشده است، با این که «بسم الله» تابلوی رحمت الهی است؟ چرا ادعیه اهل بیت علیهم السلام عصمت و طهارت، همانند دعای کمیل، جوشن کبیر، دعا های صحیفه سجادیه و یا همین دعا با «بسم الله الرحمن الرحیم» شروع نشده است؟

البته باید توجه داشت که این مطلب دلالت ندارد که ما در خواندن این ادعیه نمی توانیم با «بسم الله» آغاز نکنیم؛ بلکه می توانیم «بسم الله» را به قصد رجاء و ثواب بگوییم.

پاسخ آن است که معنای شروع کار به نام خدا این نیست که خصوص لفظ «بسم الله» ذکر شود؛ بلکه هر چه سبب یاد خداوند شود، کافی است. چرا که مهم، یاد خداست و لفظ «اللهم» نیز که حاکی از نام و یاد خداست، کفایت می کند. بر این اساس، برخی از ادعیه به جای کلمه «بسم الله» با تحمید، تسبیح یا تکبیر آغاز می شود و در همه این موارد،

توجه به اسمی از اسمای الهی صورت گرفته است.

هیچ دعایی نیست که بدون نام خدا شروع شده باشد. همین دعای سلامتی نیز با نام خدا شروع شده؛ چون به نام «الله» آغاز گشته است و مضمون این حدیث نخواهد بود: «هر کاری که با نام خدا شروع نشود، ابتر و بی نتیجه خواهد ماند». (۱)

بنابراین شروع با نام خدا در هر کاری شایسته است و از آن جا که مؤثر واقعی در هر کاری خداست و توفیق در هر عملی بستگی تمام به خواست او دارد، باید همه کارها را با نام او آغاز کرد تا بدین ترتیب، پشتوانه الهی و تأثیری مثبت پیدا کند.

کُنْ

«کُنْ» فعل امر از باب «کَانَ یَکُونُ» و به معنای «باش» است. این کلمه بیانگر درخواست ما از خدای متعال است. یعنی از خداوند متعال می خواهیم که باشد. چه باشد؟! برای که باشد؟! فقرات بعدی بدان اشاره می کند: «وَلِیْتِیَّ وَ حَافِظاً...». این عبارات، خبر فعل «کُنْ» است و درخواست های دعاکننده را شامل می شود. این شش کلمه و درخواست، همه یک حقیقت را دنبال می کنند و آن طلب سلامتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و عنایت خدا به ایشان است. این نوع درخواست به دلیل آن است که خداوند متعال، غنی مطلق است و با هر که باشد، او را بی نیاز می کند.

خواندن خدا و خواستن از او با این گونه الفاظ و به این سبک، در دعاهای دیگر نیز وارد شده است. (۲) این گونه درخواست در دعاهای دیگر، هم در حق خود و هم در حق

۱- بحار الأنوار، ج ۴۹، ص ۲۴۲.

۲- این لفظ یادآور آیه ((کُنْ فِیْکُونُ)) در قرآن است که هشت مرتبه آمده و رمز قدرت مطلقه الهی است. قدرت خداوند همراه با حکمت او اعمال می شود. با این که خداوند می تواند با یک اراده، آسمان ها و (زمین و آن چه را که میان آن هاست خلق کند و با ذکر آیه ((کُنْ فِیْکُونُ)) از این قدرت سخن به میان آورده است، ولی آفرینش آسمان ها و زمین را در چند مرحله انجام داده و این، نشان گر آن است که اعمال قدرت باید همراه با مصلحت باشد و مصلحت آفرینش، ایجاد در چند مرحله بوده است.

دیگران، به خصوص در حق ولیّ زمان وجود دارد که به نمونه هایی از آن اشاره می کنیم:

الف) در حق خود

— «اللّهم کن لی عوناً و معیناً؛ (۱) پروردگارا! برای من کمک و یاور باش».

— «اللّهم کن لی ولیّاً و حافظاً و ناصرّاً و معیناً؛ (۲) پروردگارا! برای من، ولیّ، حافظ، ناصر و یاور باش».

— «اللّهم کن بی حفیّاً؛ (۳) خدایا! پشتیبان من باش».

— «اللّهم کن لی جارّاً من کلّ جبار عنید؛ (۴) خدایا! در برخورد با هر دشمن ستم گری همراه من باش».

ب) در حق دیگران

— «اللّهم کن الطالب لها مّمن ظلمها و استخفّ بحقّها؛ (۵) پروردگارا! طالب حق او (حضرت زهرا علیها السلام) باش از کسانی که به او ظلم کردند و حقش را سبک شمردند».

۱- العدد القویه، ص ۲۶۴ و بحار الأنوار، ج ۹۴، ص ۲۷۰.

۲- فقه الرضا علیه السلام، ص ۴۰۴ و بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۲۱۳.

۳- اقبال الاعمال، ج ۲، ص ۳۷۶ و بحار الأنوار، ج ۹۵، ص ۲۴۶.

۴- کافی، ج ۴، ص ۲۸۴؛ تهذیب، ج ۵، ص ۵۰؛ المصباح، کفعمی، ص ۱۸۸؛ وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۸۳؛ بحار الأنوار، ج ۷۳، ص ۳۳۶ و ج ۹۷، ص ۱۶۰.

۵- مصباح المتهدج، ص ۳۹۹؛ جمال الاسبوع، ص ۴۸۶ و بحار الأنوار، ج ۹۱، ص ۷۴.

— «اللهم کن أنت الشهيد عليهم؛ (۱) پروردگارا! شاهد بر اعمال آنان باش».

— «اللهم کن لنا ولا تکن علينا؛ (۲) پروردگارا! برای ما باش و علیه ما مباش».

(ج) در حق صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

— «اللهم کن لفلان بن فلان عوناً...؛ (۳) خدایا! یاور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باش».

— «اللهم کن لولیک فی خلقک ولیاً؛ (۴) پروردگارا! خلیفه خودت را سرپرست باش».

به راستی چرا برای امام از خداوند متعال این گونه درخواست می شود؟ به عبارت دیگر، خدای متعال که ولی و حافظ اوست؛ پس چرا باید دعا کنیم؟!

این دعا، درخواست نزول انواع خیرات و برکات (ولایت، حفاظت، نصرت و...) بر حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف است و یکی از حکمت های این درخواست، آن است که این دعاها شامل خود ما نیز می شود، زیرا:

۱. دعا برای نزول برکات بر آن حضرت، درخواست افاضه به ما از طریق ایشان است. یعنی وقتی حضرت سالم و پا برجا باشد، همه هستی، سالم و ثابت است؛ چراکه ایشان واسطه فیض است.

۲. دعا برای حضرت، باعث دعای حضرت برای نزول همان برکات بر ماست. آیا می شود شما برای حضرت دعا کنید و خودتان بی بهره بمانید؟! هرگز!

در حقیقت، اگرچه حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بهترین خلق خداوند متعال و در بالاترین مراتب

۱- الامالی، صدوق، ص ۱۶۲ و بحار الأنوار، ج ۴۴، ص ۳۲۱.

۲- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۵۲.

۳- بحار الأنوار، ج ۹۹، ص ۲۵۸.

۴- بحار الأنوار، ج ۸۶، ص ۳۴۰.

وجود است، ولی ادب دعا اقتضا می کند که بهترین چیزها را برای بهترین فرد هستی بخواهیم و به جهت رعایت این نکته و سایر آداب دعا، تنها خواسته ما متوجه یوسف زهراست.

وَلِيٌّ

«ولی» به معنای سرپرست است. لام در «لولییک» لام اختصاص خوانده می شود و حرف کاف در این کلمه نیز اشاره به خداوند متعال دارد. پس «ولیییک» یعنی «آن آقا و سرپرستی که تو قرار دادی و منصوب کردی». به عبارت دیگر، ولایت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از جانب خداست و خدای متعال، آن حضرت را به امامت منصوب فرموده است.

این ولی، همان شخصی است که اطاعتش در آیه اولوالامر واجب شمرده شده است: ((أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ)). (۱)

«ولی» در لغت به معنای نزدیک، قریب و مباشر است. (۲) چنان که در عرب می گویند: «تباعدنا بعد ولی»؛ (۳) یعنی بعد از نزدیک بودن، دور شدیم. بنابراین درباره دو چیز بسیار نزدیک به هم، به گونه ای که هیچ فاصله ای بین آن ها نباشد، از این لفظ استفاده می شود.

ولی خدا، یعنی کسی که قرین خداست و بین او و خدا مانع و فاصله ای نیست. بر این اساس، او برترین مخلوق خداوند، و از همه به او نزدیک تر است.

«ولی» در اصطلاح متون دینی و اسلامی، براساس آیات و روایات، خصوصاً واقعه

۱- سوره نساء، آیه ۵۹.

۲- «الواو و اللام و الیاء أصل صحیح یدلّ علی قرب، من ذلك الولی: القرب... و الباب کلّه راجع إلى قرب». معجم مقاییس اللغه، ج ۶، ص ۱۴۱.

۳- قاموس قرآن، ج ۷، ص ۲۴۵.

غدیر خم و حدیث «من كنت مولاه فهذا عليّ مولاه» به معنای سرپرست آمده است. (۱)

معصومان علیهم السلام هم خود و هم جانشینان خود را با این کلمه معرفی نموده اند. مثلاً امام رضا علیه السلام در دعا برای فرزندش امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف عرضه می دارد: «اللهم ادفع عن وليك...». (۲)

خلاصه آن که ولیّ در اصطلاح به معنای سرپرست، و در لغت به معنای دو چیزی است که آن چنان به هم نزدیک هستند که هیچ فاصله ای بین آن ها نیست. لذا خداوند، ولیّ مؤمنان است و آن ها هم ولیّ خدایند. همان طور که در آیات قرآن کریم می خوانیم: ((الله وليّ الذين آمنوا)) (۳) و ((ألا إنّ أولياء الله...)). (۴)

ولایت بین امام و خداوند متعال، دو سویه است؛ امام با خدا قرب، پیوند و اتصال دارد و از او تأثیر و تأثر می پذیرد. خدا هم ولیّ و نزدیک امام است، اما در پی این قرب، تنها تأثیر می گذارد و تأثیرپذیر نیست.

الحجّة بن الحسن علیهما السلام

این بخش در برخی از متون با لفظ «فلان بن فلان» (۵) و در برخی دیگر به اسم خاص

۱- علامه امینی در الغدیر (ج ۱، ص ۳۶۹) بحث مفصلی در مورد این مسأله ذکر کرده و علامه محسن علی بلستانی کتاب مستقلی در این باره با عنوان النهج السوی فی معنی المولی و الولی نوشته که جناب آقای سیدمرتضی موسوی گرمارودی آن را ترجمه کرده و بنیاد بین المللی غدیر آن را به چاپ رسانده است.

۲- مصباح المتعجد، ص ۴۰۹.

۳- سوره بقره، آیه ۲۵۷.

۴- سوره یونس، آیه ۶۲. و چه زیباست که امام صادق علیه السلام با استناد به این آیه شریفه می فرماید: «خوشا به حال پیروان امام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف که در غیبتش منتظر ظهور، و به هنگام ظهورش، مطیع فرمان اویند. آن ها اولیای خدا هستند، نه ترسی دارند و نه غمی». کمال الدین، ج ۲، ص ۱۷۶ و نور الثقلین، ج ۲، ص ۳۰۹.

۵- در کتاب تهذیب این عبارت آمده، اما در پاورقی تصریح شده است: «به جای فلان بن فلان بگو: الحجّه بن الحسن». گفتنی است که در برخی از روایات، «فلان بن فلان» به جای نام حضرت نشست (رک: اثباه الهداه، ج ۷، ص ۳۹۶، ح ۲۱) و در داستان «زخمی از صفین» نیز امام، خود را با همین کلمه معرفی فرموده است. لذا برخی احتمال داده اند که این دعا برای امام هر عصری باشد، همان طور که در خصوص برخی از دعاها این احتمال داده شده است. مثلاً در معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف (ج ۴، ص ۱۷۴) درباره دعای امام رضا علیه السلام (اللهم ادفع عن وليك و خليفتك...) آمده است: «الظاهر أنّ هذا الدعاء و بعض الأدعیه الأخری المروی أنّها لصاحب الأمر یقصد بها الإمام المفترض الطاعة فی کلّ عصر فهی أيضاً تشمل إمام عصرنا صاحب الأمر المهدی ارواحنا فداء». چنان که این احتمال را بپذیریم، در اصل مقصود هیچ تفاوتی نمی کند؛ زیرا امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف امام حاضر در این زمان به شمار می آید و این دعا، تنها

درباره ایشان است.

حضرت آمده است. با توجه به این که برخی از علمای شیعه، تصریح به اسم خاص امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را جایز نمی دانند، (۱) درباره لقب «حجۀ بن الحسن» به طور مختصر توضیح می دهیم.

حجت به معنای دلیل و برهان است. این واژه در چند جای قرآن کریم به کار رفته (۲) و در لسان قرآن عبارت است از هر چیزی که خداوند متعال، به وسیله آن، بر بندگان خویش احتجاج کند، عقاب و ثواب خود را با آن تحکیم بخشد و راه هرگونه عذر و بهانه را به واسطه آن کاملاً ببندد.

حجت و دلیل نزد خداوند بسیار مهم است. مثلاً اگر کسی بیمار شود و به دکتر مراجعه کند و دکتر به او بگوید که فلان دارو را بخور؛ او هم آن را بخورد و اتفاقاً دارو اشتباه بوده باشد و فرد بمیرد، با این که در اثر آن دارو مرده است، اما در روز قیامت روسفید خواهد بود. چرا؟! برای این که حجت دارد. اگر گفتند: چرا این دارو را خوردی؟ می گوید: دکتر

۱- رک: فصل نامه انتظار، ش ۶، ص ۱۶۰، مقاله آقای نجم الدین طبسی.

۲- سوره نساء، آیه ۱۶۵ و سوره مائده، آیه ۱۴۹.

گفت. وقتی دکتر بگوید، ولو اشتباه گفته باشد، حجت دارد، روسفید است.

اما اگر آدمی که پزشک نیست بگوید این دارو را بخور، مریض هم آن دارو را بخورد و اتفاقاً خوب بشود، چون حجت ندارد، کار اشتباهی کرده است. یعنی گاهی وقت ها آدم می-میرد، اما روسفید است و گاهی حیات دارد، اما روسیاه است.

بارزترین این حجت ها انبیا و امامان علیهم السلام هستند. قرآن کریم در این باره می-فرماید: ((رُسِيْلًا مُّبَشِّرِيْنَ وَ مُنْذِرِيْنَ لِنَلَّا يَكُوْنَ لِلنَّاسِ عَلٰى اللّٰهِ حُجَّةً بَعِيْدَ الرُّسُوْلِ))؛ (۱) «ما پیغمبران را بشارت دهنده و بیم دهنده قرار دادیم تا برای مردم در پیشگاه خداوند [برای کوتاهی و قصورشان] حجتی نباشد».

در روایات بسیاری آمده است که خداوند متعال هیچ گاه زمین را از حجت خود (پیامبر یا امام معصوم) خالی نمی گذارد؛ هرچند در پس پرده غیبت باشد و دیدگان مردم، او را نبینند. در برخی اخبار آمده است: «اگر به فرض، تنها دو نفر روی زمین باشند، یکی از آن دو حتماً امام دیگری است». (۲) لذا امام، حجت الهی است و به همین دلیل، در دعای معرفت عرضه می داریم: «اللّٰهُمَّ عَرَّفْنِيْ حَجَّتَكَ فَاِنْ لَمْ تَعْرِفْنِيْ حَجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِيْنِيْ»؛ (۳) پروردگارا! حجتت را به من معرفی فرما؛ چراکه اگر حجت تو را نشناسم، در دینم گمراه می شوم».

لفظ شریف «حجت» از القاب خاصه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف هم هست. هنگامی که «حجت» یا «حجت الله» گفته می شود، ذهن ها و فکرها به یاد آخرین حجت الهی منصرف می گردد.

۱- سوره نساء، آیه ۱۶۵.

۲- اصول کافی، ج ۱، ص ۲۵۳.

۳- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۲۸.

در بسیاری از ادعیه، زیارات و روایات نیز با همین لقب نورانی از آن حضرت یاد می شود. نقش انگشتی ایشان هم «أنا حجّه الله» و به روایت دیگری «أنا حجّه الله و خالصته» (۱) است.

آری! او حجت الهی و آخرین حجت پروردگار عالمیان و فرزند یازدهمین پیشوای برحق، امام حسن عسکری علیه السلام است. این مولود گرامی در سحرگاه نیمه شعبان سال ۲۵۵ هجری قمری پا به عرصه وجود گذاشت و جهان را با نور خود منور کرد. روایاتی وجود دارد که متولد شدن آن امام را تأیید می کنند؛ از جمله حکیمه خاتون، دختر امام جواد علیه السلام می گوید:

حضرت امام حسن عسکری علیه السلام کسی را به دنبال من فرستاد و به من فرمود: عمه جان! امشب که شب نیمه شعبان است، افطار نزد ما باش. به درستی که خدای تبارک و تعالی، امشب حجت را ظاهر می سازد و او حجت پروردگار بر روی زمین است... (۲)

صَلِّواُتْكَ عَلَيْهِ وَ عَلٰى اَبَائِهِ

از وظایف و تکالیف منتظران آن حضرت، درود فرستادن بر ایشان است. (۳) با توجه به آیه شریفه ((إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ...)) (۴) روشن می شود که:

الف) هرگاه صلوات فرستادن به خداوند متعال نسبت داده شود، به معنای فرستادن

۱- نجم الثاقب، ص ۶۸، لقب ۳۸.

۲- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۴۲۴ و بحار الأنوار، ج ۵۱، ص ۲.

۳- رک: مکیال المکارم، ج ۲، ص ۳۷۳، وظیفه چهل و یکم.

۴- سوره احزاب، آیه ۵۶.

رحمت و هرگاه به فرشتگان و مؤمنان منسوب گردد، به معنای طلب رحمت است. (۱)

ب) از تعبیر ((يُصَلُّون)) که فعل مضارع و دلیل بر استمرار است، فهمیده می شود که خداوند متعال، همیشه و پیوسته بر پیامبر صلی الله علیه و آله رحمت و درود می فرستد. (۲)

بنابراین، صلوات الهی بر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و پدران گرامی ایشان، به معنای فرستادن رحمت و برکت بی کران بر آنان است.

در دعای عهد نیز مشابه همین کلام را عرضه می داریم: «صلوات الله علیه و علی آبائه الطاهرين» (۳) و چه زیباست که در دعای عهد از خداوند متعال می خواهیم که از جانب همه مردان و زنان مؤمن، در مشرق و مغرب زمین، در کوه و صحرا و دشت و دریا و از جانب دعاکننده و پدر و مادر او، به وسعت و اندازه عرش و کلمات الهی و به قدر آن چه بر آن احاطه دارد (یعنی بی نهایت) بر آن حضرت صلوات بفرستد.

در دعای افتتاح نیز از خداوند می خواهیم: «اللهم و صلّ علی ولیّ أمرک القائم». در دعای روز عید فطر عرضه می داریم: «اللهم صلّ علی ولیّک المنتظر». در پگاه هر جمعه در دعای ندبه از پروردگار متعال می خواهیم: «اللهم صلّ علی حبّتک و ولیّ أمرک». در دعای صلوات هم می گوئیم: «اللهم صلّ علی ولیّک و ابن اولیائک». (۴)

صلوات فرستادن خدا بر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف واضح است؛ زیرا قرآن کریم می فرماید که خداوند جدا از فرشتگان بر مؤمنان صلوات می فرستد: ((هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ

۱- المفردات، ذیل واژه صل.

۲- رک: تفسیر نمونه، ذیل آیه شریفه و الأنوار الساطعه فی شرح زیاره الجامعه، ج ۵، ص ۵۲۷.

۳- در کتاب شرح دعای عهد، راجع به صلوات بر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مطالب مفیدی ذکر شده است.

۴- مصباح المتجهّد، ص ۴۵ و صحیفه مهدیه، ص ۳۸۸.

لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ))؛ (۱) «او کسی است که با فرشتگان خود بر شما درود می فرستد تا شما را از تاریکی ها به سوی روشنایی بر آورد».

درود الهی بر معصوم نیز رحمت به شمار می آید؛ زیرا او نیز محتاج رحمت الهی است. از مرحوم علامه طباطبایی قدس سرّه سؤال کردند که «معصوم به درود و صلوات نیازی ندارد، پس چرا باید بر او صلوات بفرستیم؟». ایشان فرمودند:

«صلواتی که ما می فرستیم، اولاً از خودمان چیزی اهدا نمی کنیم؛ بلکه به خدا عرض می کنیم و از او می خواهیم که بر پیامبر و خاندانش علیهم السلام رحمت ویژه بفرستد. ثانیاً گرچه این خاندان نسبت به ما محتاج نیستند، ولی به ذات اقدس اله نیازمندند و باید دائماً فیض الهی بر آنان نازل شود.

ما با این صلوات، خود را به این خاندان نزدیک می کنیم. مانند آن که باغبانی که در باغی که همه گل ها و میوه هایش ملک صاحب باغ است، کار می کند و از صاحب باغ حقوق می گیرد، روز عید یک دسته گل از باغ تهیه کند و به حضور صاحب باغ ببرد. آیا عمل او موجب تقرب به صاحب باغ می شود یا نه؟ مسلماً می شود. این عمل نشانه ادب باغبان است.

صلوات هم ادب ما را ثابت می کند و إلاً ما که از خودمان چیزی نداریم؛ بلکه از ذات اقدس اله مسئلت می کنیم که بر مراتب و درجات این بزرگواران بیفزاید، و همین عرض ادب برای ما تقرب است». (۲)

لازم به ذکر است از عبارت «و علی آبائه» به دست می آید که در درود فرستادن بر

۱- سوره احزاب، آیه ۴۳.

۲- توصیه ها، پرسش ها و پاسخ ها در محضر آیت الله جوادی آملی، ص ۷۸.

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نباید از آبا و اجداد ایشان غافل شد. آن حضرت در حقیقت، ادامه خط رسالت و ولایت است. در دیدگاه اسلام سابقون سابقون دارای ارزش و مقام والایی هستند:

((و السابقون السابقون اولئك المقربون)) (۱).

درود فرستادن بر پیامبر و خاندان او علیهم السلام، شعار اسلام و به خصوص، شیعه است و نماز بدون آن، مقبول نیست. اسرار، آثار و فواید صلوات، خصوصاً در مقام دعا بسیار است. در روایتی از امام علی علیه السلام آمده است:

دعا و حاجت خود را همراه با صلوات کنید. زیرا صلوات، دعایی مستجاب است و خدای سبحان چنین نیست که یکی از دو حاجت را برآورد و دیگری را رد کند. (۲)

حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

هر کس بر من یک بار صلوات فرستد خدا بر او ده بار درود خواهد فرستاد و نیز ده خطا را از او بر طرف خواهد ساخت و ده درجه او را بالا خواهد برد. (۳)

صلوات، کلید استجاب دعا و سبب سنگین شدن اعمال نیک مؤمن در میزان قیامت است. امام رضا علیه السلام می فرماید:

من لم يقدر علی ما یکفر به ذنوبه فلیکثر من الصلوات علی محمد و آل محمد فانها تهدم الذنوب ذنبا؛ (۴) هر فردی که نمی تواند کفاره گناهانش را بپردازد، زیاد صلوات بفرستد؛ زیرا صلوات گناهان را نابود می کند.

۱- سوره واقعه، آیه ۱۰.

۲- سفینه البحار، ج ۲، ص ۶۶۲.

۳- مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۳۷۷.

۴- بحار الأنوار، ج ۹۱، ص ۴۷.

پیامبر صلی الله علیه و آله نیز فرمود: «صلوات فرستادن بر من، سبب نورانیت قبر می شود». (۱) ایشان در حدیث دیگری فرموده است: «صلوات شما بر من، سبب استجاب دعا و رضایت پروردگار و پاکی و رشد اعمالتان می شود». (۲) در روایاتی آمده است که هر کس بر پیامبر صلی الله علیه و آله صلوات بفرستد، خدا و فرشتگان هم بر او صلوات می فرستند و در روز قیامت، از نزدیک ترین افراد به پیامبر صلی الله علیه و آله است. (۳)

اما یکی از رازهای فواید صلوات آن است که وقتی رحمت به حضرت نازل شود، به دیگران هم می رسد؛ چون او مجرای فیض است و اگر بخواهد خیری به دیگران برسد، باید نخست بر ایشان _ که رحمت خاصه است _ نازل شود و سپس به دیگران برسد.

مرحوم علامه طباطبایی قدس سره در این باره فرموده اند:

معنای صلوات بر محمد و آل محمد علیهم السلام این است که خدایا رحمتت را برای آنان فرو فرست تا از آنان به ما برسد. اگر بخواهد رحمتی ببارد، ابتدا بر این خاندان می بارد و سپس به دیگران می رسد. بنابراین، طلب رحمت، مستلزم اجابت این دعاست. (۴)

این فراز از دعا صلواتی است که موجب نزول رحمت الهی بر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می شود و آثار آن متوجه جهانیان نیز می شود؛ همان طور که در زیارت سرداب مقدس نیز آمده است:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ صَلْوَةً تَطْهَرُ بِهَا حَاجَتَهُ وَ تَوْضِحُ بِهَا بَهْجَتَهُ وَ تَرْفَعُ بِهَا

۱- بحار الأنوار، ج ۹۴، ص ۷۰.

۲- بحار الأنوار، ج ۹۱، ص ۶۴.

۳- بحار الأنوار، ج ۹۱، ص ۶۴.

۴- توصیه ها، پرسش ها و پاسخ ها، در محضر آیت الله جوادی آملی، ص ۹۶.

درجته و تَوَيِّدُ بِهَا سُلْطَانَهُ وَ تَعْظُمُ بِهَا بَرَهَانَهُ وَ تَشْرَفُ بِهَا مَكَانَهُ وَ تَعْلَىٰ بِهَا بَنِيَانَهُ وَ تَعَزُّ بِهَا نَصْرَهُ وَ تَرْفَعُ بِهَا قَدْرَهُ وَ تَسْمِي بِهَا ذِكْرَهُ وَ تَظْهَرُ بِهَا كَلِمَتَهُ وَ تَكْتَبُ بِهَا نَصْرَتَهُ وَ تَعَزُّ بِهَا دَعْوَتَهُ وَ تَزِيدُهُ بِهَا إِكْرَامًا وَ تَجْعَلُهُ لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا وَ تَبْلُغُهُ فِي هَذَا الْمَكَانِ مِثْلَ هَذَا الْأَمَانِ وَ فِي كُلِّ مَكَانٍ مَنَّا تَحِيَّةً وَ سَلَامًا لَا يَبْلِي جَدِيدَهُ؛ (۱) بارالها! آن طور بر او درود فرست که حجت و دلیلش را آشکار، و شادمانی و تازگی اش را نمایان گردانی و درجه اش را بالا- ببری و سلطنتش را تأیید و تقویت کنی و دلیل و برهانش را معظم و جایگاهش را شریف، و اساس و بنیان او را بلند مرتبه، و یاری او را کامل و بزرگ گردانی و ارزش او را بیش تر کنی و یادش را نمودار، و کلمه اش را آشکار گردانی؛ هم چنین درود تو باعث افزایش یاری اش، عزت مندی دعوتش، افزایش کرامتش و پیشوا شدن او برای پرهیزگاران شود. در این جا و این لحظه و در هر جای دیگری از ما به او سلام و احترام ویژه ای برسان که جدید آن، کهنه نگردد.

جمع آمدن لفظ «صلوات» و تکرار حرف اضافه «علی» در این فراز (صلواتک علیه و علی آبائه) بی حکمت نیست. در ادبیات عرب آمده است: «تکرار حرف جر در حکم تکرار عامل است». یعنی دعاکننده، یک بار رحمت های الهی را برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می خواهد و دوباره با تکرار لفظ «علی» این رحمت های را برای آبا و اجداد ایشان نیز طلب می کند.

در صلوات بر پیامبر و اهل بیت علیهم السلام واژه صلوات مفرد است و لفظ «علی» تکرار نمی شود؛ یعنی می گوئیم: «اللهم صلّ علی محمد و آل محمد». اما در این دعا تمام رحمت های الهی یک بار برای امام حیّ و حاضر، و یک بار برای معصومین قبلی علیهم السلام

درخواست می شود.

با توجه به این که هر امامی وظیفه خاص و معینی بر عهده داشته و این تنوع وظایف، تنوع رحمت ها، برکت ها و فیض ها را می طلبد، دعاکننده با گفتن لفظ جمع صلوات، تمام آن ها را برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و سایر ائمه علیهم السلام خواهان و خواستار می شود.

فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَ فِي كُلِّ سَاعَةٍ

در این بخش، دعاکننده از پروردگار متعال، سلامتی و نصرت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را در لحظات شیرین و معنوی دعای خود و سایر ایام طلب می کند و در حقیقت، متوجه افق وسیع تری می شود و می گوید: «پروردگارا! در همه ساعات، زمان ها، دوران و لحظات، سلامتی، نصرت، حمایت و لطف بی کرانت را شامل حال آخرین امام بگردان».

«فی هذه الساعة» در این دعا، به شب قدر و شب نزول برکات، خیرات و مقدرات اشاره دارد و عبارت «فی کل ساعة» بیانگر وظیفه همیشگی منتظر، یعنی توجه و دعای همیشگی برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است. دعاکننده ضمن توجه به زمان حالش، به آینده نیز توجه دارد.

وقتی انسان با دریای رحمت الهی آشنا می شود و وسعت کرم و لطف او را مشاهده می کند، درخواست و تمنایش نیز وسیع می گردد. بنابراین در ادعیه و زیارات، الفاظی مثل کثیراً، متتابعاً، سرمداً، دائماً، ابداً و... بسیار به چشم می آید. (۱) هم چنین نه تنها از جانب خود دعا می کند، بلکه با ایمان به رحمت الهی عرضه می دارد:

اللَّهُمَّ بَلِّغْ مولانا... عن جميع المؤمنين و المؤمنات في مشارق الأرض و مغاربها، سهلها و جبلها... من الصلوات زنه عرش الله و مداد كلماته و ما

أحصاه علمه و أحاط به كتابه...؛ (۱) خداوند! برسان به مولای ما... از سوی تمامی مردان و زنان مؤمن که در مشرق ها و مغرب های زمین و در صحرا و کوه ها هستند... درود و تحیتی که با عرش خدا برابری کند و به اندازه کلمات حق، و آن-چه علم خدا احصا می کند و کتاب آفرینش حق در بر گرفته است، باشد....

مانند این فراز در ادعیه دیگر نیز وارد شده است. برای نمونه، در دعای روز عرفه می خوانیم:

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ... فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَ فِي كُلِّ السَّاعَةِ تَحِيَّةً كَثِيرَةً؛ (۲) خدایا! بر محمد و آل محمد علیهم السلام در این ساعت و همه ساعات درود فراوان برسان!.

در یکی از زیارات جامعه نیز عرضه می داریم:

اللّٰهُمَّ فَبَلِّغْ أَرْوَاحَهُمْ وَ أَجْسَادَهُمْ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَ فِي كُلِّ وَقْتٍ وَ أَوَانٍ وَ حِينٍ وَ زَمَانٍ مِّنَّا السَّلَامَ وَ ارْدُدْ عَلَيْنَا مِنْهُمْ السَّلَامَ؛ (۳) پروردگارا! به ارواح پاک و بدن های مطهر ائمه علیهم السلام در این لحظه و تمام وقت ها و زمان ها از ناحیه ما سلام برسان و سلام آن ها را هم به ما برگردان.

از آن جایی که تبری نیز مانند تولی از واجبات مذهب تشیع به شمار می آید، این گونه درخواست ها در زمینه تبری از دشمنان اهل بیت علیهم السلام نیز منعکس شده است. به عنوان نمونه، در زیارت امام حسین علیه السلام و در بخش لعن بر دشمنان او عرضه می داریم:

«لعن الله قاتلك و جدّد عليهم العذاب في هذه الساعة و في كل

۱- مفاتيح الجنان، دعای عهد.

۲- بحار الأنوار، ج ۹۵، ص ۱۸۱.

۳- بحار الأنوار، ج ۹۹، ص ۱۵۶.

ساعه؛ (۱) خداوند قاتلت را لعنت کند و عذاب را در این ساعت و تمام ساعات تجدید فرماید».

امام سجاد علیه السلام هم از خداوند متعال می خواهد:

اللَّهُمَّ لِمَا تُنَسِّبُنِي ذِكْرَهُمَا فِي أَذْبَارِ صَيَلَمَوَاتِي، وَفِي إِيْنِي مِنْ آتَاءِ لَيْلِي، وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ مِنْ سَاعَاتِ نَهَارِي؛ (۲) خدایا! به من توفیق بده که فردی باشم که هیچ ساعتی از ساعات روز را از یاد پدر و مادرم غافل نشوم و پشت سر هر نمازی به پدر و مادرم دعا کنم.

خلاصه آن که این فراز از دعا، نشان گر همت والای دعاکننده است. او تمام لحظات را مدنظر قرار داده و سلامتی امام دوازدهم عجل الله تعالی فرجه الشریف را در همه لحظه ها و ساعات و زمان ها از خداوند متعال خواستار است.

وَلِيًّا

همان طور که قبلاً یاد آور شدیم، «ولی» به معنای سرپرست است. دعاکننده از خداوند متعال می خواهد که ولی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف باشد؛ زیرا اگر او سرپرستی و ولایت کسی را عهده دار شود، از همه بهتر و والاتر است و او را کفایت می - کند: ((و کفی بالله ولیاً)). (۳)

علامه طباطبایی قدس سرّه در بیان معنای ولایت می گوید:

برای ولایت معانی زیادی ذکر کرده اند، اما اصل در معنای آن، از بین رفتن واسطه بین دو شیء است، به نحوی که آن چه از آنان نیست، بین آن دو فاصله ایجاد نکند. (۴)

۱- بحار الأنوار، ج ۹۸، ص ۳۶۸.

۲- صحیفه سجاده، دعای ۲۴.

۳- سوره نساء، آیه ۴۵.

۴- «الولایه و إن ذکرها لها معانی کثیره لکن الأصل فی معناه ارتفاع الواسطه الحائله بین الشیئین بحیث (لایکون بینهما ما لیس منهما). المیزان، ج ۱۰، ص ۸۸.

ایشان با توجه به موارد به کار رفته در متون آیات و روایات می نویسد:

کلمه ولایت با توجه به موارد استعمال آن در قرآن و بیان اهل بیت علیهم السلام و غیره، عبارت است از نزدیکی و قرب خاصی که براساس آن، نوع خاصی از تصرف و مالکیت و حاکمیت و تدبیر و تصدّی پا می گیرد. (۱)

بر این اساس، دعا کننده با گفتن این فراز، از خداوند متعال می خواهد که سرپرستی اش را برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ادامه دهد.

به عبارت دیگر، تمام انسان ها، حتی مؤمنان هم محتاج سرپرستی خداوند متعال هستند. بنابراین قرآن کریم می فرماید: ((الله ولیّ الذین آمنوا))؛ (۲) «خداوند، ولیّ و سرپرست کسانی است که ایمان آورده اند».

امامان معصوم نیز سرپرستی الهی را خواستارند. امام علی علیه السلام در مناجاتش به خدا عرضه می دارد: «و لا تولّنی غیرک؛ (۳) پروردگارا! سرپرستی ام را به کسی جز خودت

۱- المیزان، ج ۶، ص ۱۲. برای اطلاع بیش تر از معانی اصطلاحی ولایت در علوم مختلف، رک: نظریه تعطیل حکومت و نقد آن، پایان نامه آقای محمدعلی قاسمی، ص ۵۰.

۲- سوره بقره، آیه ۱۸۷. منظور از مؤمنین در این آیه، یا اهل بیت علیهم السلام است یا ولایت الهی بر مؤمنان، به واسطه ولایت بر امام است. لذا در خطبه غدیر فرمود: «إن الله مولای و انا مولی المؤمنین»؛ پس ولایت الهی، شامل یک نفر می شود و آن، انسان کامل است و مؤمنین به واسطه ولایت او تحت ولایت الهی قرار می گیرند. در روایات نیز تصریح شده است که خلقت مؤمنین از خلقت امام نشأت می گیرد؛ لذا ولایت معصوم در ادامه ولایت خداوند متعال است.

۳- بحار الأنوار، ج ۹۲، ص ۲۶۵؛ صحیفه مهدیه، ص ۵۰۱. در ادعیه دیگر نیز این خواسته بیان شده است. مانند: «و تولّنی و لا تولّنی غیرک...». المصباح، ص ۷۱.

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز در دعای ماه رجب از خداوند چنین خواسته است: «ولا تكلنا إلى غيرك؛ (۱) پروردگارا! ما را به غیر خودت وا مگذار».

عاشقان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز در این دعا، یک خواسته را با شش واژه مترادف بیان می کند که عبارت اند از ولی، حافظ، قائد، ناصر، دلیل و عین. اما تقدم و تأخر این واژه ها بی حکمت نیست. چرا اولین واژه، لفظ «ولئ» است؟ قطعاً تقدم این لفظ بر سایر کلمات، دلیلی دارد و آن، عظمت، شرافت، گستردگی و عمق این لفظ نسبت به سایر الفاظ است.

با نگاهی اجمالی به ظاهر و مفهوم این کلمات، روشن می شود که پربارترین و جامع ترین آن ها واژه «ولئ» است؛ زیرا هنگامی که خداوند متعال ولی و سرپرست شخصی شد، قطعاً او را حفظ می کند و تحت رهبری، نصرت و حراست خود قرار می دهد. بنابراین، احتمال می رود که حکمت تقدم لفظ «ولئ» بر دیگر واژه ها همین مسأله (جامعیت) باشد.

ضمن آن که کاربرد این واژه با روح، حکمت و ضرورت دعا، هماهنگی خاصی دارد. یعنی دعاکننده می داند که همه خلائق در ذات خود، فقیر و محتاج به پروردگار هستند و حتی ولی و سرپرست تمام موجودات این عصر نیز محتاج سرپرستی الهی است. به عبارت دیگر، شخصی که خود، ولی، حافظ، قائد، ناصر، دلیل و عین است هم به قدرتی بالاتر از خود نیاز دارد که خالق همه این خصوصیات است.

و حافظاً

شخص منتظر در این بخش از دعا، حفاظت و حمایت الهی را برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که

۱- المصباح، ص ۷۰۱؛ مصباح المتعجد، ص ۸۰۳؛ بحار الأنوار، ج ۹۸، ص ۳۹۲ و صحیفه مهدیه، ص ۲۸۸.

حافظ اسرار الهی است، (۱) طلب می کند؛ زیرا خداوند بهترین حافظ است: ((فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا (۲)).))

در قرآن آمده است که حفاظت هستی برای خداوند متعال سنگین نیست: ((وَلَا يُوَدُّهُ حِفْظُهُمَا)). (۳) کسی که از هستی حفاظت می کند، می تواند امام را نیز در برابر خطرات حفظ کند. لذا برای حفاظت امام، خواندن آیه الکرسی سفارش شده است.

بر اساس روایات، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف حیاتی طبیعی دارد و در میان مردم است و همان طور که پیامبران الهی و دیگر ائمه علیهم السلام به بیماری یا مشکلات دچار می شدند، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز مصون از این مسائل نیست. بنابراین، دعا و صدقه برای سلامتی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف لازم و ضروری است.

امامان هم در ادعیه و مناجات های خود با خدا، برای حفظ و سلامتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف دعا کرده اند. به عنوان مثال، امام زین العابدین و سید الساجدین علیه السلام در حق آن امام، چنین دعا فرموده اند: «و راعه بعینک و احمه بحفظک؟ (۴) او را نگاه دار و در پناه خود حفظ فرما».

امام رضا علیه السلام نیز پیوسته به دعا کردن برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف امر می فرمودند و برای ایشان چنین دعا می کردند:

۱- «السلام علیک یا حافظ أسرار ربّ العالمین»؛ مفاتیح الجنان، ص ۸۶۸. امام صادق علیه السلام هم امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را حافظ اسرار امامت معرفی فرموده است: «الحافظ لما استودع»؛ بشاره الاسلام، ص ۱۴۱.

۲- سوره یوسف، آیه ۶۴.

۳- سوره بقره، آیه ۲۵۵.

۴- صحیفه سجاده، دعای ۴۷ و معجم احادیث الامام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج ۳، ص ۲۰۴.

اللهم اذفع عن وليتك... و أعذه من شرّ جميع ما خلقت و برأت و أنشأت و صوّرت و احفظه من بين يديه و من خلفه و عن يمينه و عن شماله و من فوقه و من تحته بحفظك الذی لا یضیع من حفظته به؛ (۱) خداوندا! هرگونه بلا را از ساحت ولی خود دور گردان... و او را در پناه خود از شرّ تمام آن چه آفریده ای و ایجاد و انشا و صورت گری فرموده ای محفوظ بدار، و او را از پیش رو و پشت سر و راست و چپ و از بالا و پایین حفظ کن، حفظ کردنی که اگر کسی را آن طور محفوظ گردانی، از بین نرود.

در دعای «صلوات» نیز برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از خدا چنین مسئلت می کنیم:

اللهم أعذه من شرّ کل باغ و طاغ و من شرّ جميع خلقک و احفظه من بين يديه و من خلفه و عن يمينه و عن شماله و احرسه و امنعه أن یوصل إليه بسوء؛ (۲) خدایا، او (امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف) را از زیان و بدی و شرّ تمام ستمگران و طاغوت ها و سرکشان و همه آفریدگانت در پناه خود محفوظ بدار و او را از پیش روی، پشت سر، راست و چپ نگهبانی کن، و پاسدار و نگه دارنده اش باش تا هیچ گزند و بدی به او نرسد.

هم چنین امام جواد علیه السلام امر فرموده اند که بعد از هر نماز واجب برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف چنین دعا کنیم:

اللهم وليتك فلان فاحفظه من بين يديه و من خلفه و عن يمينه و عن

- ۱- مصباح المتعجد، ص ۴۰۹؛ المصباح، ص ۷۲۶؛ جمال الاسبوع، ص ۳۰۷؛ البلد الامین، ص ۱۲۰؛ صحیفه مهدیه، ص ۳۴۳ و مکيال المکارم، ج ۲، ص ۱۲۷. این دعا از طریق یونس بن عبدالرحمن نیز با اندکی تفاوت نقل شده است.
- ۲- مصباح المتعجد، ص ۴۰۵.

شماله و من فوقه و من تحته؛ (۱) خداوندا! ولی ات را در پیشگاه خودت، از پیش رو و پشت سر و از سمت راست و چپ و از بالا و پایین حفظ بفرما.

امام حسن عسکری علیه السلام هم در قنوت نمازهایشان برای آن امام این گونه دعا می فرمودند:

فاجعله اللهم في حصانه من بأس المعتدين... و اجعله اللهم في أمن مما يشفق عليه منه... و ردّ عنه من سهام المكائد ما يوجهه أهل الشنآن إليه؛ (۲) خداوندا! او را در پناه گاهی قرار ده تا از شرّ متجاوزان در امان باشد. خدایا! او را از چیزهایی در امان بدار که از آن برایش می ترسیم و تیرهای نیرنگ را که کینه توزان و بدخواهانش به سویش پرتاب می کنند، برطرف ساز.

چرا همواره برای سلامتی و مصونیت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از همه بلاهای آسمانی و زمینی دعا می شود؟ چرا باید برای سلامتی ایشان و در امان بودن وجود نازنین او از هرگونه خطر، این گونه دعا کرد؟

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف واسطه فیض و محور عالم هستی است. اگر او نباشد، هیچ مخلوقی توان حیات ندارد. بنابراین جهان هستی وابسته به اوست و در این باره روایات فراوانی وجود دارد.

۱- کافی، ج ۲، ص ۵۴۸ و من لایحضر الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۷. در منبع اخیر، به جای «فلان»، «الحجه» ذکر شده است.

۲- مصباح المتهدجد، ص ۱۵۶؛ مهج الدعوات، ص ۸۵؛ البلد الامین، ص ۶۶۰ و صحیفه مهدیه، ص ۱۶۵ و ۱۶۷.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله خطاب به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

إِنِّي و احد عشر من ولدی و أنت یا علی زُرُّ الأَرْضِ أعنی أوتادها و جبالها، بنا أوتد الله الارض أن تسیخ بأهلها، فإذا ذهب الإثناعشر من ولدی ساخت الأرض بأهلها و لم یظروا؛ (۱) من و یازده تن از فرزندانم و تو ای علی، لنگرهای زمین هستیم. خداوند به وسیله ما زمین را استوار کرده که ساکنانش را در دل خود فرو نبرد. هنگامی که دوازده فرزندم از روی زمین بروند، زمین ساکنانش را در دل خود فرو می برد و به آن ها مهلت داده نمی شود.

امام زین العابدین علیه السلام هم در یک روایت طولانی می فرماید:

و بنا یمسک الأرض أن تمید بأهلها و بنا ینزل الغیث و بنا ینشر الرحمه و ینخرج برکات الأرض و لولا ما فی الأرض منّا لساخت بأهلها؛ (۲) خداوند به وسیله ما نمی گذارد که زمین، اهل خود را پریشان سازد و به وسیله ما باران را می فرستد و به وسیله ما رحمتش را می گستراند و به وسیله ما برکات زمین را خارج می سازد و اگر امامی از ما بر روی زمین نبود، زمین اهل خود را در کام خود فرو می برد.

امام باقر علیه السلام هم در این باره می فرماید:

لو أنّ الإمام رفع من الأرض ساعه لماجت بأهلها كما یموج البحر

۱- الغیبه، شیخ طوسی، ص ۱۳۶؛ بحار الأنوار، ج ۳۶، ص ۲۵۹؛ اثبات الهداه، ج ۱، ص ۴۶۰ و کافی، ج ۱، ص ۳۱۹ (با اندکی تفاوت).

۲- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۰۷؛ الأمالی، صدوق، ص ۱۵۷؛ فرائد السمطین، ج ۱، ص ۴۶؛ ینابیع الموده، ج ۱، ص ۷۵ و ج ۳، ص ۳۶۰.

بأهله؛ (۱) اگر امام یک ساعت از روی زمین برداشته شود، زمین ساکنانش را در هم می پیچد، آن چنان که دریا [به هنگام طوفان] ساکنانش را در هم می پیچد.

آیت الله صافی در کتاب امامت و مهدویت، شش توجیه و تحلیل درباره ارتباط وجود امام با تداوم حیات هستی بیان نموده است. (۲) علاوه بر این مطالب، علت و حکمت حفظ امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، حفظ نبوت، امامت و دین الهی است؛ زیرا مادامی که ایشان سالم و پا برجا باشد، هدف ارسال رسل و انزال کتب تحقق می یابد.

امام رضا علیه السلام با اشاره به همین حقیقت می فرماید:

و احفظ فيه رسولك و آباءه أئمتك و دعائم دينك؛ (۳) خدایا! به واسطه وجود مبارک او (امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف) پیامبرت و پدرانث را که امامان منصوب از ناحیه خودت و ستون های دینت هستند، حفظ فرما.

او وارث و ادامه دهنده خط رسالت، نبوت و امامت است. دعا برای سلامتی ایشان، دعا برای حفظ و سلامتی تمام دست آوردهای وحیانی و آسمانی است. البته پروردگار متعال هم برای حفظ او تدابیری به کار بسته است، وانگهی انسان ها نیز وظیفه دارند که از

۱- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۰۲؛ بحار الأنوار، ج ۲۳، ص ۳۴ (با اندکی تفاوت)؛ الغیبه، نعمانی، ص ۱۳۹ و بصائر الدرجات، ص ۵۰۸.

۲- ج ۲، صص ۷۵ - ۱۱۲.

۳- مصباح المتعجد، ص ۴۰۹؛ المصباح، ص ۷۲۶؛ جمال الاسبوع، ص ۳۰۷ و بلد الامین، ص ۱۲۲. این فراز در چندین دعا وارد شده؛ از جمله دعای «معرفت» که از وجود نازنین امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف شرف صدور یافته است. (کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۵۱۲؛ مصباح المتعجد، ص ۴۱۱؛ المصباح، ص ۴۲۵؛ الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۱۶ و صحیفه مهدیه، ص ۳۵۸).

خداوند متعال برای آخرین حجتش سلامتی و تن درستی درخواست نمایند.

جنبه دیگری که در دعا برای حفظ آن حضرت می تواند مدنظر باشد، آن است که خداوند، وجود مقدس حضرت بقیه الله - ارواحنا فداه - را برای انجام رسالت بی نظیری که برعهده اش گذاشته شده، حفظ فرماید. زیرا آن چه آخرین وصی خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله متحمل شده و قرار است که با ظهور خود به طور کامل ادا نماید، مسئولیت و رسالت بسیار بسیار بزرگی است که برای حُسن انجام آن، عنایت خاص و ویژه الهی لازم است.

ما از خداوند می خواهیم که ایشان را برای تحمل این بار سنگین، چه در زمان غیبت و چه در زمان ظهور حفظ فرماید؛ چرا که به دوش کشیدن ودایع بزرگ امامت، هم در زمان غیبت - که به امر خداوند بدون آشکار شدن علنی برای مردم است - و هم در هنگامه ظهور - که امید و آرزوی همه انبیا و اولیای الهی را بر روی زمین محقق خواهد فرمود - بسیار سنگین است و نیاز به حفظ و مراقبت ویژه خداوند از تنها ولیّی خود دارد. (۱)

پروردگار متعال همواره برای حفظ اولیای خود، از وسایل و اسبابی استفاده کرده است؛ به آتش فرمان داده که بر ابراهیم علیه السلام گلستان شود، به رود خروشان دستور داده که صندوق حامل موسی علیه السلام را به سلامت به کاخ فرعون برساند، حضرت عیسی علیه السلام را به آسمان برده، (۲) برای حفظ جان اشرف مخلوقاتش به عنکبوت، دستور تنیدن و به کبوتر، فرمان لانه سازی بر دهانه غار داده و در جنگ ها، ملائک را به یاری او و سپاهش فرستاده است.

سرچشمه این حفاظت ها، رحمت الهی است: ((فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ

۱- مناجات منتظران، ج ۲، ص ۲۵۴.

۲- سوره ابراهیم، آیات ۳۶ تا ۴۴.

(الرَّاحِمِينَ) (۱) و حفاظت، از شئون ربوبیت خداوند است: ((يَكَلِّمُكُمْ ... رَبَّهُمْ)) (۲) از حفاظت آسمان ها تا رام بودن حیوانات و حفظ بدن انسان در برابر میکروب ها، همه گوشه ای از انواع حفاظت انسان در هر لحظه از سوی خداست. در کنار همه عوامل طبیعی، برخی فرشتگان هم برای حفاظت از انسان ها گماشته شده اند: ((انَّ عَلَیْكُمْ لِحَافِظِیْنَ)) (۳).

باید توجه داشت که حفاظت الهی همیشه به صورت معجزه نیست؛ بلکه گاهی هم عوامل طبیعی، ابزار و زمینه حفاظت هستند؛ آن گونه که در حفاظت از اصحاب کهف چنین بود: ((وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ إِلَيْهِمْ ذَاتَ الشَّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ...)) (۴) نتابیدن مستقیم خورشید و وجود نسیم و وسعت مکان غار، از عوامل طبیعی برای سلامت اصحاب کهف بود.

اگرچه خداوند متعال، بر حفظ ولی اش قدرت دارد، اما تمام انسان ها در تمام دوران ها وظیفه دارند که برای حفظ ولی زمان خود جان فشانی کنند. کامل ترین و بارزترین نمونه این جان فشانی، ایثار امیرالمؤمنین علیه السلام در ليله المبيت بود.

بنابراین همان راه هایی که برای حفظ و سلامتی انبیا و اولیای گذشته وجود داشته، در مورد آخرین حجت الهی نیز وجود دارد؛ اما تمام انسان های عصر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف موظف به تلاش برای حفظ ایشان در برابر تمام حوادث و آسیب ها هستند. دعا برای ایشان، یکی از

۱- سوره یوسف، آیه ۶۴.

۲- سوره انبیاء، آیه ۴۲.

۳- سوره انفطار، آیه ۱۰.

۴- «و خورشید را می نگرستی که چون [از افق مشرق] برمی آمد، از غارشان به طرف راست متمایل می گشت، و هنگامی که فرو می شد، از سمت چپ آنان دامن برمی چید [و در سمت مغرب فرو می رفت] و آنان در فراخنائی از آن [غار] قرار داشتند. این از نشانه های [قدرت] خداست». سوره کهف، آیه ۱۷.

راه های انجام این وظیفه است.

امام رضا علیه السلام به پسر مقاتل سفارش فرمود که در قنوت نماز چنین دعا کند:

اللَّهُمَّ أَصْلِحْ عَبْدَكَ وَ خَلِيفَتَكَ بِمَا أَصْلَحْتَ بِهِ أَنْبِيَائَكَ وَ رَسَلَكَ وَ حَفَّهُ بِمَلَائِكَتِكَ وَ آيَّدَهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ مِنْ عِنْدِكَ وَ أَسْلِكْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مَنْ خَلْفَهُ رَصِداً يَحْفَظُونَهُ مِنْ كُلِّ سُوءٍ؛ (۱) خدایا! کار بنده و خلیفه ات (امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف) را سامان ده به آن چه کار پیامبران و فرستادگانت را سامان دادی و فرشتگانت را پیرامونش قرار ده و او را به روح القدس از سوی خویش تأیید فرما تا از پیش رو و پشت سرش او را از هر بدی محافظت کنند.

خداوند متعال، دیگر امامان معصوم علیهم السلام را هم تحت حمایت و حفاظت خود داشت. امام موسی بن جعفر علیهما السلام در تفسیر آیه شریفه ((وَلَوْ لَا دَفَعَ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ)) (۲) و آیه ((لَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ)) (۳) چنین فرموده اند:

هم الأئمة و هم الأعلام و لولا صبرهم و انتظارهم الأمر أن يأتيهم من الله تعالى لقتلوا جميعاً؛ (۴) منظور در این آیات، ائمه علیهم السلام هستند و اگر صبر و انتظار آمدن امر الهی را نداشتند، همه کشته می شدند.

این دو عامل، یعنی صبر و انتظار، در حقیقت یکی از راه ها و روش های حفظ امام

۱- مصباح المتعجب، ص ۳۶۶؛ جمال الاسبوع، ص ۲۵۶؛ بحار الأنوار، ج ۸۹، ص ۲۵۱؛ صحیفه مهدیه، ص ۱۷۸ و مکمال المکارم، ج ۲، ص ۵۸.

۲- سوره حج، آیه ۳۹.

۳- سوره حج، آیه ۴۰.

۴- البرهان، ج ۳، ص ۹۴؛ کنز الفوائد، ص ۱۷۰؛ بحار الأنوار، ج ۲۴، ص ۳۵۹ و تأویل الآیات، ج ۱، ص ۳۴۰.

زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به شمار می آید. او هم منتظر آماده شدن ما و رسیدن فرمان از جانب حضرت حق است و بیش از هزار سال است که ظلم و ستم، فتنه و فساد، و آفت و آسیب ها را می بیند و صبر می کند تا خداوند متعال اذن ظهور دهد.

برخی می پرسند: چه آسیب و خطراتی وجود امام را تهدید می کند؟ خداوند متعال، امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را از شرّ چه چیزهایی حفظ می فرماید؟ آیا ما شیعیان توان و لیاقت حفظ امام را نداریم؟!

در پاسخ باید گفت: خطرهایی برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وجود دارد که شاید به ذهن کم تر کسی خطور کند. شیطان با تمام اعوان و انصارش، هر لحظه در حال نقشه کشیدن و اجرا کردن اهدافشان برای به عقب انداختن ظهور آن حضرت هستند؛ زیرا آن ها خوب می دانند که ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مساوی با پایان کار آن هاست. در آن زمان، عمر دولت آن ها تمام می شود و دیگر نمی توانند انسان ها را به راحتی اغوا کنند.

هنگامی که شیطان از درگاه الهی رانده شد و تا روز قیامت مهلت خواست، خداوند او را تا وقت معلوم، مهلت داد: ((قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ * قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ * إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ))؛ [و آن را از هر شیطان رانده شده ای حفظ کردیم]. سوره حجر، آیات ۳۶ تا ۳۸. (۱) منتخب الانوار المضيئه، ص ۲۰۳؛ بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۷۶ و معجم احادیث الامام المهدي، ج ۵، ص ۱۹۷. (۲) تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۴۲؛ دلائل الامامه، ص ۲۴۰؛ بحار الأنوار، ج ۶۳، ص ۲۲۱ و معجم (احادیث الامام المهدي عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج ۵، ص ۱۹۸. (۳) علیهم السلام، «وقت معلوم» به ظهور امام

۱- «[شیطان] گفت: پروردگارا! مرا تا روزی که برانگیخته خواهند شد، مهلت ده * [خداوند] فرمود: تو از مهلت یافتگانی * تا روز [و] وقت معلوم». در روایاتی از امام سجاد،

۲- امام صادق

۳- و امام رضا. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۷۱؛ کفایه الاثر، ص ۲۷۰؛ بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۲۱ و معجم احادیث، ج ۵، ص ۲۰۱.

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تأویل شده است. امام هادی علیه السلام هم مصداق آیه شریفه ((وَ حَفِظْنَاَهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ)) (۱) را روز ظهور بیان فرموده اند. (۲)

از سوی دیگر، معتقدان به امامت تصور می کنند که برای دفاع از اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام آماده هستند؛ ولی تجربه تاریخ نشان می دهد که اکثر آن ها در عرصه امتحان، موفق و سربلند نبوده اند و چه بسا خود آنان خطراتی را برای اسلام به وجود آورده اند و حتی برخی از شیعیان به امام زمان خود آسیب رسانده اند.

امام صادق علیه السلام در پاسخ به اسحاق بن عمار که درباره آیه شریفه ((إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا)) (۳) پرسیده بود، فرمودند:

نحن الذين آمنوا والله يدافع عنا ما أذاعت شيعتنا؛ (۴) آن هایی که ایمان آورده اند، ما هستیم. خداوند متعال از ما دفاع می کند، به هنگامی که پیروان، ما را اذیت کنند.

به شهادت تاریخ، برخی از شیعیان، نه تنها مدافع اهل بیت علیهم السلام نبوده اند، بلکه در صف مقابل قرار گرفته و مجری طرح های شیطان شده اند. چه بسا کسانی که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را

۱- سوره حجر، آیه ۱۷.

۲- معانی الاخبار، ص ۱۳۹؛ البرهان، ج ۱، ص ۲۸۱؛ نورالثقلین، ج ۳، ص ۸۵؛ بحار الأنوار، ج ۶۳، ص ۲۴۲ و معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج ۵، ص ۱۹۶.

۳- «قطعاً خداوند از کسانی که ایمان آورده اند دفاع می کند». سوره حج، آیه ۳۸.

۴- کنزالفوائد، ص ۱۷۱ و بحار الأنوار، ج ۲۳، ص ۳۸۲.

نمی شناسند، خطری هم برای آن حضرت نیافرینند، ولی آن هایی که شیعه نامیده می شوند، در برابر آن حضرت صف آرای می کنند و علیه اهداف و انگیزه های ایشان اقدام نمایند و قلبشان را ناراحت سازند. همان طور که خود آن امام در توفیق شریف فرمود:

قد آذانا جهلاء الشيعة و حمقائهم، و من دینه جناح البعوضه أرجح منه؛ (۱) نادانان و کم خردان شیعه و کسانی که بال پشه از دین داری آنان محکم تر است، ما را می آزارند.

و قائداً

«قائد» به معنای رهبر، راهبر و پیشواست. (۲) کسی که جلوی کاروان حرکت می کند و کاروان را به پیش می برد، قائد خوانده می شود. دعاکننده در این فراز از خداوند متعال می خواهد که در همه حال، راهبر و رهبر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف باشد.

اساساً تمام موجودات، محتاج عنایت پروردگار هستند. اگر خداوند متعال لحظه ای انسان را سرپرستی نکند و او را به حال خود و هوای نفسش واگذارد، طغیان می کند و از مسیر حق خارج می شود.

بنابراین، اشرف مخلوقات، پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله در هر روز عرضه می داشت:

إلهی... لا تکلنی إلی نفسی طرفه عین أبداً، فَإِنَّكَ إِنْ تَكَلَّنِي إلی نفسی أَقْرَبُ مِنَ الشَّرِّ وَأَبْعَدُ مِنَ الْخَيْرِ؛ (۳) خدایا! یک چشم بر هم زدن مرا به خودم وامگذار؛ زیرا اگر مرا به نفسم واگذار کنی، به بدی بسیار نزدیک و از خوبی بسیار دور می شوم.

۱- الاحتجاج، ج ۲، ص ۴۷۴.

۲- الرائد، ج ۲، ص ۱۳۲۴.

۳- من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۸۸ و مجمع الزوائد، ج ۱۰، ص ۱۸۱.

در دعایی هم از امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف نقل شده است: «و لا تكلنا إلى غيرك؛ (۱) خدایا ما را به غیر خودت وامگذار».

خلاصه آن که عاشق منتظر، با الفاظ و عبارات نزدیک به هم، از پروردگار می خواهد که ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف را سرپرستی کند. در حقیقت، روح این دعا درخواست عنایت خاص الهی برای ولی زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

وَ نَاصِرًا

هر حرکتی که بخواهد به سرانجام برسد، باید مورد حمایت و یاری قرار گیرد تا بتواند به نتیجه مطلوب برسد، و حمایت چه کسی بهتر از خداوند، که قدرت مطلق و بهترین یاری دهنده است؟!

یکی از وعده ها و سنت های الهی، نصرت مؤمنین و دفاع از آن هاست. خداوند این دفاع و حمایت را بر خود لازم فرموده است: ((وَ كَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصِيرُ الْمُؤْمِنِينَ)). (۲) در قرآن، بارها از یاری انبیا و اولیا توسط خدا سخن به میان آمده است. اسامی برخی از پیامبران که نصرت الهی شامل حال آن ها شده، از این قرار است:

— حضرت نوح علیه السلام: ((فَنَجِّينَاهُ وَ مَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ))؛ (۳) «ما او و کسانی را که با او در کشتی بودند، نجات دادیم».

— حضرت ابراهیم علیه السلام: ((يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَ سَلَامًا))؛ (۴) «ای آتش! بر ابراهیم سرد و

۱- المصباح، ص ۷۰۱؛ مصباح المتعجد، ص ۸۰۳؛ بحار الأنوار، ج ۹۸، ص ۳۹۲ و صحیفه مهدیه، ص ۲۸۸.

۲- سوره روم، آیه ۴۷.

۳- سوره یونس، آیه ۷۳.

۴- سوره انبیاء، آیه ۶۹.

سلامت باش.».

— حضرت لوط علیه السلام: ((إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَ أَهْلَهُ أَجْمَعِينَ))؛ (۱) «ما او و بستگانش [به جز همسرش] را نجات دادیم.».

— حضرت یوسف علیه السلام: ((وَ كَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ))؛ (۲) «و ما این گونه برای یوسف در زمین مکتت قرار دادیم که هر جای آن را که می خواهد برگزیند.».

— حضرت شعیب علیه السلام: ((نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ))؛ (۳) «ما شعیب و مؤمنان همراه او را نجات دادیم.».

— حضرت صالح علیه السلام: ((نَجَّيْنَا صَالِحًا وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ))؛ (۴) «ما صالح و مؤمنان همراه او را نجات دادیم.».

— حضرت هود علیه السلام: ((نَجَّيْنَا هُودًا وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ))؛ (۵) «ما هود و مؤمنان همراه او را نجات دادیم.».

— حضرت یونس علیه السلام: ((وَ نَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ))؛ (۶) «ما یونس را از غم نجات دادیم.».

— حضرت موسی علیه السلام: ((وَ أَنْجَيْنَا مُوسَى وَ مَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ))؛ (۷) «ما موسی و کسانی را

۱- سوره صافات، آیه ۱۳۴.

۲- سوره یوسف، آیه ۵۶.

۳- سوره هود، آیه ۹۴.

۴- سوره هود، آیه ۶۶.

۵- سوره هود، آیه ۵۸.

۶- سوره انبیاء، آیه ۸۸.

۷- سوره شعراء، آیه ۶۵.

که با او بودند، نجات دادیم».

— حضرت عیسی علیه السلام: ((إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَ رَافِعُكَ إِلَيَّ))؛ (۱) «من تو را می گیرم و به سوی خود بالا می برم».

— حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ((إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا))؛ (۲) «همانا ما برای تو پیروزی آشکاری گشودیم».

هم چنین خداوند مؤمنان را نیز در مواقع بسیاری یاری داده است. آیات زیر بیان گر این حقیقت هستند:

— ((وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ))؛ (۳) «همانا خداوند شما را در جنگ بدر یاری کرد، در حالی که ذلیل بودید».

— ((ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ))؛ (۴) «خداوند آرامش خود را بر پیامبرش و مؤمنین نازل کرد».

— ((هُمُومَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيُزَادُوا إِيمَانًا))؛ (۵) «اوست که آرامش را در دل های مؤمنان نازل کرد تا ایمانشان زیاد شو».

نصرت الهی در مورد پیامبران و مؤمنان به صورت های مختلفی جلوه می کند. برخی از آن ها عبارت اند از:

۱- سوره آل عمران، آیه ۵۵

۲- سوره فتح، آیه ۱.

۳- سوره آل عمران، آیه ۱۲۳.

۴- سوره توبه، آیه ۲۶.

۵- سوره فتح، آیه ۴.

— ایجاد الفت و گرایش دل‌ها به هم: ((وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ))، (۱) «يَسْبُتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا».

(۲)

— استجابت دعا: قرآن درباره حضرت یوسف علیه السلام می‌فرماید: ((فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ)). (۳) در سوره انبیا نیز به استجابت دعای حضرت نوح، یونس، زکریا و ایوب علیهم السلام اشاره شده است. (۴) هم چنین در سوره شوری می‌خوانیم: ((وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ))؛ (۵) «خداوند دعای کسانی را که اهل ایمان و عمل صالح‌اند، مستجاب می‌فرماید».

— اعطای حکومت: ((آتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا))؛ (۶) «به آن‌ها حکومتی بزرگ عنایت کردیم».

— غلبه در جنگ: ((لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ))؛ (۷) «خداوند در مواقع بسیاری شما را یاری کرد».

— نزول سکینه و آرامش بر قلب: ((فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا))؛ (۸) «پروردگار آرامش را بر او فرستاد و او را با سپاهی که نمی‌توانستید آن‌ها را مشاهده

۱- سوره انفال، آیه ۱۱.

۲- سوره ابراهیم، آیه ۲۷.

۳- سوره یوسف، آیه ۳۴.

۴- ((فَاسْتَجَبْنَا)). سوره انبیاء، آیات ۷۶، ۸۴، ۸۸ و ۹۰.

۵- سوره شوری، آیه ۲۶.

۶- سوره نساء، آیه ۵۴.

۷- سوره توبه، آیه ۲۵.

۸- سوره توبه، آیه ۴۰.

کنید، یاری کرد.»

— هلاکت دشمن یا انتقام از او: ((فَأَعْرِضْنَا عَنْهُمْ))؛ (۱) «همگی آنان را غرق کردیم».

— نزول فرشتگان و امدادهای غیبی: ((أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلاَفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ))؛ (۲) «آیا خداوند که سه هزار فرشته را به یاری شما فرستاد، کافی نیست؟»

— ایجاد رعب در دل دشمن: ((وَقَدْ فَى قُلُوبِهِمُ الرُّعْبُ))؛ (۳) «و در دل هایشان رعب و وحشت انداخت».

— پیروزی در سایه نصرت الهی: ((إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ))؛ (۴) «هنگامی که یاری و پیروزی خدا بیاید».

— گسترش فکر و فرهنگ: ((لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ))؛ (۵) «تا بر تمامی ادیان برتری پیدا کند».

— نجات از خطرها: ((فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ))؛ (۶) «نوح و سرنشینان کشتی را نجات دادیم».

— خنثی کردن حيله ها و خدعه ها: ((وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ))؛ (۷) «پروردگار،

۱- سوره اعراف، آیه ۱۳۶.

۲- سوره آل عمران، آیه ۱۲۴.

۳- سوره حشر، آیه ۲ و سوره ابراهیم، آیه ۲۷.

۴- سوره نصر، آیه ۱.

۵- سوره صف، آیه ۹.

۶- سوره عنکبوت، آیه ۱۵.

۷- سوره انفال، آیه ۱۸.

نیرنگ کافران را بی اثر می نماید».

اگرچه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ناصر بی یاوران است، (۱) اما خود ایشان نیز به نصرت الهی احتیاج دارد. از این رو، دعاکننده از خداوند متعال نصرت و یاری او را در همه برنامه ها و احوال طلب می کند؛ زیرا:

__ تنها او نصیر است: ((و كَفَى بِاللّٰهِ نَصِيْرًا))؛ (۲)

__ او بهترین ناصر است: ((نِعْمَ الْمَوْلٰى وَ نِعْمَ النَّصِيْرُ))؛ (۳)

__ او تنها ناصر است: ((وَ مَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ))؛ (۴)

__ او بارها مؤمنان را نصرت داده است: ((لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ فِى مَوَاطِنَ كَثِيْرَةٍ))؛ (۵)

__ ناصر انبیا، اولیا و مؤمنان بوده و هست: ((اِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا فِى الْحَيٰٓءِ الدُّنْيَا))؛ (۶)

__ باید از او درخواست نصرت شود: ((تَّبَتْ اَقْدَامَنَا وَ اَنْصَرْنَا عَلٰى الْقَوْمِ الْكَافِرِيْنَ))؛ (۷)

__ نصرت الهی، نشانه ولایت خدا بر مؤمنان است: ((وَ اللّٰهُ وَاٰلِهٖمَا ... وَ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِيَدْرِ)). (۸)

۱- «واجعله اللهم مفزعاً لمظلوم عبادك و ناصرًا لمن لا يجد له ناصرًا غيرك». مفاتيح الجنان، دعای عهد.

۲- سوره نساء، آیه ۴۵.

۳- سوره انفال، آیه ۴۰.

۴- سوره آل عمران، آیه ۱۲۶.

۵- سوره توبه، آیه ۲۵.

۶- سوره غافر، آیه ۵۱.

۷- سوره بقره، آیه ۲۵۰ و سوره آل عمران، آیه ۱۴۷.

۸- سوره روم، آیه ۴۷.

درخواست نصرت برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در بسیاری از ادعیه مهدوی با عبارات متفاوت بیان شده است. برای مثال امام محمد باقر علیه السلام می فرماید: «در روز جمعه و عید فطر و قربان، به هنگام خروج از منزل برای خواندن نماز بگو: ... و انصره نصراً عزیزاً». (۱)

امام صادق علیه السلام نیز در تعقیب نماز ظهر عرضه می داشت: «اللهم أئیده بنصرک و انصر عبدک؛ (۲) خدایا! با یاری خودت او را تأیید کن و بنده ات را یاری نما».

آن حضرت هم چنین به شخصی سفارش فرمود که هرچه را ترک می کنی، این را ترک مکن و در هر صبح و شام بگو: «...وانصره، نصراً عزیزاً» (۳) و به کسی که خواهان طول عمر و زیارت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بود، سفارش فرمود که چنین دعا کند: «... و عجل لولیتک الفرج و العافیة و النصر». (۴)

امام رضا علیه السلام نیز درباره آن امام چنین دعا می نمود:

وانصر بنصرک العزیز... و أئیده بالنصر و انصره بالرعب؛ (۵) او را با نصر عزت مند نصرت بده... او را مؤید به نصر فرما و با ایجاد رعب در دل دشمنان، او را یاری نما.

در دعای دیگری از آن حضرت نیز آمده است: «وانصره بنصرک العزیز نصراً عزیزاً؛ (۶)

۱- اقبال الاعمال، ص ۵۸۵ و صحیفه مهدیه، ص ۲۶۰.

۲- فلاح السائل، ص ۱۷۰؛ البلد الامین، ص ۲۷؛ بحار الأنوار، ج ۸۶، ص ۶۲ و صحیفه مهدیه، ص ۱۸۹.

۳- کافی، ج ۲، ص ۵۳۰ و مکیال المکارم، ج ۲، ص ۶۲.

۴- مصباح المتعبد، ص ۵۸؛ فلاح السائل، ص ۱۶۷؛ بحار الأنوار، ج ۸۶، ص ۷ و مکیال المکارم، ج ۲، ص ۲۹.

۵- جمال الاسبوع، ح ۵۰۷ و مکیال المکارم، ج ۲، ص ۱۲۷.

۶- اقبال الاعمال، ج ۱، ص ۴۲۷ و صحیفه مهدیه، ص ۳۱۴.

او را به نصرت قوی و نیرومندت، مقتدرانه یاری فرما».

هم چنین امام حسن عسکری علیه السلام در قنوت نمازهایش، نصرت و یاری یادگار شایسته اش را این گونه از خدا طلب می نماید: «وانصره علی من عاداه... فاشدد اللهم ازره بنصرک؛ (۱) خدایا! او را بر تمام دشمنانش پیروز کن... و با یاری ات پشتش را محکم گردان».

در زیارت «آل یاسین» نیز عرضه می داریم: «اللهم انصره؛ (۲) بارالها! او را یاری فرما».

البته بعید نیست که درخواست نصرت، در واقع، تمنای فرج و ظهور آن حضرت باشد؛ اگرچه نصرت در عصر غیبت را نیز شامل می شود.

وَدَلِيلاً

«دلیل» به معنای راهنماست. (۳) در زمان گذشته، کاروان-ها برای رسیدن به مقصد، از شخصی با عنوان دلیل و راهنما استفاده می کردند. ما از خداوند می خواهیم که خودش دلیل و راهنمای امام باشد تا زمینه های ظهور او فراهم شود و با قیام زیبایش عدالت را در جهان حاکم گرداند.

دعاکننده با گفتن این فراز از خداوند متعال می خواهد که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را راهنمایی کند. در حقیقت، روح این دعا _ که درخواست سلامتی برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است _ با جملات و الفاظ متفاوتی بیان می شود. «دلیلاً» عطف بیان دیگری بر «ولتياً» است، یا

۱- مهج الدعوات، ص ۸۵؛ البلد الامین، ص ۶۶۰ و مصباح المتعجد، ص ۱۵۶.

۲- الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۱۶ و بحار الأنوار، ج ۹۴، ص ۲.

۳- «دل... إبانة الشيء بإماره تتعلهما، دلت فلاناً على الطريق و الدليل: الإماره في الشيء». معجم مقاییس اللغه، ج ۲، ص ۲۵۱.

تأکیدی دیگر بر درخواست سلامتی آن حضرت.

بر عاشق امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف سخت و گران است که ناخوشی و ناراحتی و غم و اندوه، امام زمانش را فراگیرد و او سرگرم دنیای خویش باشد. در دعای ندبه آمده است: «عزیز علیّ أن تحیط بک دونی البلوی؛ گران و سخت است بر من که تنها تو گرفتار باشی و بلا تنها تو را احاطه کند».

وقتی سختی حقیقی باشد، نگرانی و اضطراب پیدا می شود. برای رفع تمام این تشویش ها، باید به آرام بخش دل ها و جان ها دل سپرد و دست به دعا برداشت و با بیان الفاظ متعدد، بر درخواست اصلی اصرار و پافشاری کرد و در هر شبانه روز، چندین بار در حالات مختلف، خواسته خود را بیان نمود.

وَعَيْنًا

واژه «عین» مشترک لفظی است و معانی متعددی دارد. بنابراین، در هر مورد، به قرینه معینه و خاص نیاز است. در این دعا «عین» به معنای نگهبان و ناظر آمده است. (۱) ما از خداوند متعال می خواهیم که در تمام لحظه ها نگهبان، ناظر و حافظ آن امام باشد؛ زیرا تنها او مراقب است: ((و اصبر لحکم ربک فانک باعیننا)). (۲)

اگر پروردگار عالم نگهبان کسی باشد، هیچ خطری او را تهدید نمی کند. امام زین العابدین علیه السلام برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف این گونه دعا می فرمود: «و راعه بعینک؛ (۳) خدایا! او را با دیده خود، رعایت [و نگهبانی] فرما».

۱- «هو عین علیه». الرائد، ج ۲، ص ۱۲۳۳.

۲- سوره طور، آیه ۴۸.

۳- صحیفه سجاده، دعای ۴۷ و معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج ۳، ص ۲۰۴.

برخی در شرح این فراز نوشته اند: «شاید این لفظ، اشاره به حدیث مشهور به «قرب نوافل» دارد که بسیاری از علما درباره آن بحث کرده اند. در حدیث آمده است که بنده، با تقرب هرچه بیش تر به خداوند متعال، به مقامی می رسد که خداوند، چشم و گوش و زبان او می شود و در واقع، همه رفتار و گفتار او خدایی می گردد؛ به همین سبب است که در برخی روایات، از آن حضرت با عبارت «عین الله» یاد شده است». (۱)

از این شش کلمه روشن می شود که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در پناه خداوند متعال و حفظ و حمایت و مراقبت او، سرپرستی جامعه را برعهده دارند.

حَتَّى تُسَكِّنَهُ أَرْضَكَ طَوْعاً

آیا این درخواست ها فقط مخصوص به عصر غیبت است؟ خیر؛ بلکه دعاکننده، سلامتی مولایش را در تمام لحظات غیبت و ظهور می طلبد. در ابتدای دعا «فی هذه الساعه و فی کلّ ساعه» گفته شد و در این بخش با لفظ «حَتَّى» غایت کلام معلوم شده

۱- فصل نامه انتظار، ش ۱۸، ص ۲۷۵. متن حدیث به این شرح است: «عن ابی عبد الله علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله قال الله: ما تحبب الی عبدی بشیء احب الی مما افترضه علیه و انه لیتحبب الی بالنافله حتی احبه، فاذا احببته کنت سمعه الذی یسمع به و بصره الذی یبصر به و لسانه الذی ینطق به، و یده الی الی یبطش بها و رجله الی الی یمشی بها اذا دعانی اجبته و اذا سألتنی اعطیته؛ امام صادق علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت کرده که خداوند فرمود: اظهار دوستی نکرد بنده من به چیزی دوست داشتنی تر از آن چه واجب کردم بر او، و او با نوافل به سوی محبت من می آید تا این که من نیز او را دوست بدارم. پس هنگامی که او را دوست بدارم شنوایی او می باشم، آن گاه که می شنود؛ و بینایی او می باشم، آن گاه که می بیند و زبان او می باشم آن گاه که سخن می گوید و دست او می باشم آن گاه که ضربه می زند و پای او می باشم آن گاه که راه می رود، هنگامی که به درگاه من دعا کند اجابت می کنم و اگر از من درخواست کند به او می دهم. (محاسن برقی، ج ۱، ص ۲۹۱ و اصول کافی، کلینی، ج ۲، ص ۳۵۲) البته این مطلب صحیح است اما در شرح این دعا کاربرد ندارد و در این دعا چنین درخواستی نمی شود.

است. در حقیقت، این غایت داخل در مغیبت است. یعنی چنین درخواست می کنیم: «خدایا! در عصر غیبت و ظهور، امام را پشتیبانی کن و او را سلامت بدار!»

هم اکنون امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بر روی همین کره خاکی، حاکم و فرمان رواست؛ وانگهی سکونت ایشان به دلیل غیبت و کثرت دشمنان در حال اختفا و سختی است، تا روزی که ظهور نماید و تمام انسان ها از حضرت اطاعت کنند و از مخالفت ها و عنادهایی که در برخورد با سایر انبیا و اوصیای عظیم الشأن الهی علیهم السلام وجود داشته، دست بردارند.

(۱)

دعاکننده از خداوند متعال می خواهد که اهل زمین را برای آن حضرت، رام و فرمان بردار قرار دهد؛ چنان که در تأویل این آیه شریفه آمده است: ((و له اسلم من فی السموات و الارض طوعاً و کرهاً))؛ (۲) «هر که در آسمان ها و زمین است، خواه و ناخواه، سر به فرمان او (خداوند متعال) نهاده است».

امام صادق علیه السلام می فرماید:

اذ اقام القائم لا یبقی ارض الا نودی فیها بشهادة ان لا اله الا الله و ان محمداً رسول الله؛ (۳) هنگامی که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند، زمینی باقی نمی ماند، مگر آن که گل بانگ توحید و شهادت به رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله در آن بلند می گردد.

۱- در حقیقت از لحاظ صرف و نحو «تسکنة» فعل و فاعل و مفعول، و «أرضک» مفعول دوم و «طوعاً» مصدر فعل «طاع، یطیع» به شمار می آید و حال برای مفعول دوم به معنای «طائفاً» یعنی انقیاد، رام شدن، گردن نهادن، مطیع شدن، فرمان برداری و فروتنی است. از آن جایی که حال باید مشتق باشد و «طوعاً» مصدر و جامد محسوب می شود، لذا به طائفاً که اسم فاعل و مشتق است تأویل می شود، و چون اسم فاعل از فعل لازم به شمار می آید، در واقع معنای مفعولی و مطاوعت دارد مثل ناجی یعنی نجات یافته و نازل یعنی فرود آمده.

۲- سوره آل عمران، آیه ۸۳.

۳- تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۸۳ و معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج ۵، ص ۵۹.

بنابراین آن گاه که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بر روی زمین ساکن و حاکم شود، همگان با میل و رغبت، به حاکمیت او گردن می نهند و از جان پذیرایش می-شوند، در حالی که هیچ اکراه و اجباری برای آن ها نیست. لذا دعاکننده از خداوند متعال می خواهد که عمر توأم با سلامتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف تا آن جا طولانی شود که روزگار ظهور و سکونت آن حضرت بر زمین در حال اطاعت مردم فرا رسد و پس از آن که مردم از اطاعتش سر باز می زدند، با میل و رغبت به اطاعتش درآیند.

البته احتمال دارد که «طوعاً» صفتی برای حضرت باشد. (۱) در این صورت، معنای این فراز، آن است که زندگانی و سلامتی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تا زمانی باشد که او در زمین با میل و رغبت و اشتیاق، ساکن و حاکم شود؛ زیرا ظهور و حاکمیت بر زمین و و اجرای احکام الهی، خواسته خداوند، هدف بعثت انبیا و آرزوی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است و به همین علت، سکونت و حاکمیت بر ارض از روی میل و رغبت، برای حضرتش طلب می شود.

در این عصر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بر روی زمین مستقر هستند، ولی به علت اطاعت نکردن مردم از ایشان، در محل های مختلفی به سر می برند. از آن جا که این نوع زندگی، توأم با استقرار و آرامش نیست، «سکونت» محسوب نمی شود. (۲)

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف سفارش امام حسن عسکری علیه السلام در این باره را این گونه بیان فرموده اند:

إِنَّ أَبِي عَهْدَ إِلَيَّ أَنْ لَا أُوْطِنَ مِنَ الْأَرْضِ إِلَّا أَخْفَاهَا وَأَقْصَاهَا، إِسْرَارًا

۱- «أَنَّ الْأَصْلَ الْوَاحِدَ فِي هَذِهِ الْمَادَّةِ: هُوَ الْعَمَلُ بِمَا يَقْتَضِيهِ الْأَمْرُ وَالْحُكْمُ مَعَ رَغْبَةٍ وَخُضُوعٍ، فَلَهُ ثَلَاثَةٌ قِيُودٌ: الرِّغْبَةُ وَالْخُضُوعُ وَالْعَمَلُ عَلَى طَبَقِ الْأَمْرِ. وَإِذَا فَقَدْتَ الرِّغْبَةَ وَالتَّمَايِلَ يَصْدُقُ الْكُرْهُ، سِوَاءَ حَصَلِ خُضُوعٍ أَوْ عَمَلٍ أَمْ لَا». التحقيق في كلمات القرآن، ج ۷، ص ۱۳۷.

۲- «أَنَّ الْأَصْلَ الْوَاحِدَ فِي هَذِهِ الْمَادَّةِ [سَكْنِي]: هُوَ الْأَسْتِقْرَارُ فِي مَقَابِلِ الْحَرَكَةِ وَهُمْ أَعَمُّ مِنَ الْأَسْتِقْرَارِ الْمَادِّي وَالرُّوحِيِّ». التحقيق في كلمات القرآن، ج ۵، ص ۱۶۳.

لأمری...؛ (۱) به درستی که پدرم از من تعهد گرفت که وطنی از زمین را برای سکونت انتخاب نکنم، مگر مخفی ترین و دورترین آن را؛ برای آن که امر خود را پوشیده سازم.

آن حضرت در تویع به شیخ مفید قدس سرّه نیز به این قضیه اشاره فرموده اند:

«نحن و إن کنا نأین [تأوین] بمکاننا النائی عن مساکن الظالمین، حسب الذی أراناه الله تعالی لنا من الصلاح، و لشیعتنا المؤمنین فی ذلک مادامت دوله الدنیا للفاسقین، فإننا نحیط علماً بأنبائکم؛ (۲) هم اکنون در مکانی دور از جایگاه ستم گران سکنی گزیده ایم؛ زیرا خداوند صلاح ما و شیعیان باایمان ما را _ مادامی که حکومت دنیا به دست تبه کاران است _ در این کار قرار داده است. با وجود این، بر اخبار و احوال شما آگاهیم».

حسن بن سلیمان حلی قدس سرّه در شرح این فراز از دعا می نویسد:

یدلّ علی زمان ظهوره و انبساطه یده علیه السلام و لأنه الیوم مقهور مغضوب مستأثر علی حقّه غیر مستطیع لإظهار الحقّ فی الخلق؛ (۳) این جمله بر زمان ظهور و بسط ید امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف دلالت دارد؛ زیرا امروزه (عصر غیبت) ایشان مقهور مانده و حقش غصب شده است و توان اظهار حق در میان خلائق را ندارد.

چه روزی آن حضرت با بسط ید ظاهر می شوند و مردم هم از روی میل و رغبت از ایشان اطاعت می کنند؟ آن روزی که پروردگار متعال، اذن ظهور بفرماید و ایشان نظام عدل را برپا دارند. در آن روز، زمین و اهل آن _ در حالی که میل و رغبت کامل دارند _

۱- کمال الدین، ج ۲، ص ۴۴۷.

۲- الاحتجاج، ج ۲، ص ۵۹۶ و بحار الأنوار، ج ۵۳، ص ۱۷۶.

۳- مختصر بصائر الدرجات، ص ۱۹۳.

از ایشان اطاعت می کنند، پرچم اسلام به اهتزاز در می آید و گل بانگ توحید در سرتاسر عالم هستی طنین افکن می شود.

امام علی، (۱) امام صادق (۲) و امام کاظم علیهم السلام، (۳) آیه شریفه ((وَلَهُ أَشْرَفُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا)) (۴) را به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تأویل فرموده اند.

امام صادق علیه السلام در تفسیر این آیه می فرماید:

هنگامی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند، نقطه ای بر روی زمین نمی ماند، جز آن که به یکتایی خدا و رسالت حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله گواهی می دهد. (۵)

ابن بکیر می گوید: از امام کاظم علیه السلام در مورد آیه ((وله اسلم...)) پرسیدم. ایشان فرمود:

این آیه در حق قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف نازل شده است. هنگامی که او ظاهر شود، اسلام را بر یهود، نصاری، صابئین، ملحدین، مرتدین و کافرین شرق و غرب عرضه می کند؛ پس هر که [پس از شناخت حقانیت اسلام] از روی رغبت اسلام آورد، او را به نماز و زکات و دیگر وظائف اسلامی امر می فرماید و هر کس نپذیرد با او برخورد می شود تا در شرق و غرب جهان، احدی جز موحد باقی نباشد. (۶)

سرانجام این اراده و عنایت های ویژه حضرت حق آن است که زمین به دست امام

۱- مختصر بصائر الدرجات، ص ۲۰۱؛ بحار الأنوار، ج ۵۳، ص ۷۷ و معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج ۵، ص ۵۹.

۲- تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۸۳؛ بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۴۰ و معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج ۵، ص ۶۰.

۳- تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۸۳

۴- «هر که در آسمان ها و زمین است، خواه و ناخواه، تسلیم اوست». سوره آل عمران، آیه ۸۳.

۵- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۰.

۶- معجم احادیث الامام المهدی، ج ۵، ص ۶۰.

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و با قیام آسمانی اش، از آلودگی ها و نافرمانی ها پاک می شود و عبادت الهی بدون هیچ شرکی بر روی زمین محقق می گردد: ((يَعْبُدُونِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا)) (۱) و هدف از خلقت تحقق می یابد: ((وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)). (۲)

در ادامه این دعا، ما از خداوند می خواهیم که این نعمت ارزشمند، پس از پدید آمدن، مدتی طولانی ادامه یابد تا انسان های زیادی در سایه این حکومت به سرانجام نیک نائل شوند.

و تَمَتَّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا

این فراز از دعا، آرزوی طول بقا برای حکومت آن موعود جهانی است. دعاکننده از خداوند چنین می خواهد: «پروردگارا! تو او را برای مدت طولانی روی زمین متمکن ساز».

در برخی از متون و نسخه ها عبارت «تمکنه» آمده است، که با آیاتی از قرآن کریم که به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تأویل شده، سازگاری و مناسبت بیشتری دارد. (۳) معنی این دو فعل، بسیار قریب و مشابه است و هر دو به معنای استفاده کردن و بهره بردن استعمال می شوند.

در قرآن کریم می خوانیم:

((وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسِّرَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا

۱- سوره نور، آیه ۵۵.

۲- سوره ذاریات، آیه ۵۶.

۳- ((وَنُمَكِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ))؛ «و در زمین قدرتشان دهیم». سوره قصص، آیه ۶. ((وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ))؛ «آن دینی را که برایشان پسندیده است، به سودشان مستقر کند». سوره نور، آیه ۵۵.

يَعْبُدُونِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئاً وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ))؛ (۱)

«خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند، وعده داده است که حتماً آنان را در زمین جانشین قرار دهد؛ همان گونه که کسانی پیش از ایشان را جانشین کرد، و قطعاً دینی را که برای آنان پسندیده است، برایشان استقرار و اقتدار بخشد و از پی ترسشان امنیت را جایگزین کند، تا [تنها] مرا پرستند و چیزی را شریک من نکنند، و هر کس بعد از این کفر ورزد، پس آنان همان فاسقان اند.»

پیام هایی که از این آیه استفاده می شود، به این قرار است:

۱. اسلام، دین آینده جهان است. آینده تاریخ به سود مؤمنان و همراه با شکست سلطه کافران خواهد بود. ((وعدالله ... لیمکنن لهم دینهم))

۲. به محرومان مؤمن امید دهید تا فشار و سختی ها آن ها را مأیوس نکند. ((وعدالله الذین آمنوا))

۳. کلید و رمز لیاقت برای ایجاد حکومت جهانی حق، تنها ایمان و عمل صالح است. به کسانی که اهل ایمان و عمل باشند، وعده پیروزی داده شده است، نه آنان که تنها اهل ایمان باشند. ((الذین آمنوا و عملوا الصالحات))

۴. دین از سیاست جدا نیست؛ بلکه سیاست و حکومت برای حفظ دین است. ((لیستخلفنهم ... یعبدوننی))

۵. در تبلیغ و ارشاد مردم، بیان نمونه هایی از تاریخ برای باورپذیری مطالب، مفید خواهد بود. ((کما استخلف الذین من قبلهم))

۶. پیروزی نهایی اهل حق، یک سنت الهی است. ((کما استخلف الذین من قبلهم))

۷. هدف از پیروزی و حکومت اهل ایمان، استقرار دین الهی و تحقق توحید و امنیت کامل بر زمین است. ((لیمکنن لهم دینهم.. لیبدلنهم... لایشركون))

۸. دست خدا را در تحولات تاریخ ببینیم. ((وعدالله... لیمکنن لهم... لیبدلنهم))

۹. دین اسلام، تنها دین مورد رضایت الهی است. ((دینهم الذی ارتضی لهم))

۱۰. امنیت واقعی در سایه حکومت اسلام محقق خواهد شد. ((ولیبذلنهم من بعد خوفهم أمنا))

۱۱. امنیت در جامعه اسلامی، شرایط مناسبی را برای عبادت فراهم می سازد؛ زیرا هدف نهایی وعده های الهی، عبادت خالصانه خداوند است. ((أما یعبدوننی))

۱۲. عبادت خدا، زمانی کامل است که هیچ گونه شرکی در آن نباشد. ((یعبدوننی لایشركون))

۱۳. در حکومت صالحان نیز گروهی انحراف خواهند داشت. ((و من کفر بعد ذلک))

قرآن، بارها حکومت جهانی صالحان را وعده داده است؛ از جمله در سه آیه آمده است: ((لُیظهره علی الذین کله))؛ «اسلام بر همه ادیان پیروز خواهد شد». (۱) در جای دیگری می خوانیم: ((ان الارض یرثها عبادی الصالحون))؛ (۲) «بندگان صالح من وارث زمین خواهند شد» و در جای دیگری از قرآن کریم آمده است: ((والعاقبه للتقوی))، (۳) ((والعاقبه

۱- سوره توبه، آیه ۳۳؛ سوره فتح، آیه ۲۸ و سوره صف، آیه ۹.

۲- سوره انبیاء، آیه ۱۰۵.

۳- سوره طه، آیه ۱۳۲.

للمتقين)). (۱)

قُرطبی در تفسیر خود، درباره پیروزی کامل اسلام چند حدیث نقل می کند و می گوید: «در آن زمان بر روی زمین خانه ای نخواهد بود، مگر آن که اسلام در آن وارد خواهد شد». (۲)

هنگامی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در آخرین سفر حج خود و در مسیر برگشت از مکه، به فرمان خداوند در منطقه غدیر خم، حضرت علی علیه السلام را جانشین خود اعلام کرد، این آیه نازل شد: ((رَضِيتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا))؛ (۳) «امروز من اسلام را برای شما پسندیدم». در این آیه نیز وعده خداوند، پیروزی آن دینی است که برای مؤمنان پسندید: ((دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ)). (۴)

دعاکننده بعد از درخواست ظهور، حکومت طولانی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف را تقاضا می کند. با توجه به این که این دعای شریف از ناحیه امامان معصوم علیهم السلام صادر شده و در طول تاریخ، انسان های مؤمن و متقی، بارها و بارها آن را زمزمه کرده اند و تنها خواسته شان استجابت این دعا بوده و پروردگار متعال هم دعاها را استجابت می فرماید، قطعاً حکومتی که ایشان تشکیل می دهد، طولانی است و تا پایان عمر زمین به طول می انجامد.

در منابع اهل سنت، روایاتی وارد شده که مدت حکومت آن حضرت را کوتاه بیان

۱- سوره اعراف، آیه ۱۲۸.

۲- تفسیر قرطبی، الجامع لأحكام القرآن، ج ۷، ص ۴۶۹۲.

۳- سوره مائده، آیه ۳.

۴- سوره نور، آیه ۵.

می کنند؛ اما این روایات پذیرفتنی نیستند. (۱) اگر در منابع شیعه نیز احادیث مختلفی دیده می شود، اشاره به دوران های حکومت است؛ یعنی از زمان ظهور تا استقرار حکومت، هفت سال به طول خواهد کشید، دوران تکامل دولت آن حضرت، چهل سال، و دوران نهایی اش بیش از سی صد سال خواهد بود.

بسیار روشن است که دورانی بسیار کوتاه، به این مقدمه طولانی احتیاج ندارد. بشر در طول سال های متمادی، رنج و سختی را تحمل کرده تا حقیقت ناب را در سال های طولانی به نظاره بنشینند. (۲)

در برخی از محافل و مجالس، در پایان این دعا، عبارت «برحمتک یا ارحم الراحمین» گفته می شود که شایسته است به دعا افزوده نشود؛ زیرا در هیچ یک از منابع دعا، این جمله ذکر نشده است. بنابراین اگر این جمله به قصد جزئیت به دعا اضافه شود،

۱- مدت حکومت آن حضرت در فتوحات مکیه (ج ۳، ص ۳۱) چهل روز، و در ینابیع الموده (ص ۳۳۱) هفت سال بیان شده است. البته در متون شیعی هم روایاتی وجود دارد که مدت حکومت مهدوی را هفت سال اعلام کرده-اند، اما مراد آن روایات، سال های عادی نیست؛ بلکه فلک در گردش خود چنان کند می شود که هر سال آن، ده سال به طول می انجامد. (ارشاد مفید، ص ۳۴۵) امام صادق علیه السلام در این باره می فرماید: «یملک القائم سبع سنین تکون سبعین سنه من سنیکم هذه؛ حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف هفت سال حکومت می کند که برابر است با هفتاد سال از سال های شما». (بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۸۶)

۲- رک: بامداد بشریت، ص ۱۱۰؛ یک صد پرسش و پاسخ پیرامون اموال امام زمان، ص ۲۱۷ و حکومت جهانی مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ص ۲۸۱. شیخ جلیل حسن بن سلیمان حلی در شرح این فراز می نویسد: «هذا یکون علی ما رویناه فی رجعتیه علیه السلام؛ این بخش، همان طور که روایت شده، مربوط به رجعت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بعد از وفاتشان است». مختصر بصائر الدرجات، ص ۱۹۴؛ اما این سخن، مخالف ظاهر دعاست. از ظاهر دعا چنین برمی آید که امام بعد از ظهور سال های زیادی حکومت می کند. چنان چه دست از ظاهر هم برداریم، محظوری لازم نمی آید تا محتاج تأویل و تفسیر یا توجیه باشیم.

اشکال دارد؛ ولی اگر مطلق دعا مدنظر باشد، اشکال ندارد. با این حال، از آن جایی که این گونه قصدها برای عموم واضح نیست، مناسب است که این عبارت گفته نشود.

فوائد قرائت دعای سلامتی

همه در برابر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مسئول هستند و نسبت به ایشان وظایفی دارند. (۱) یکی از آن وظایف، انجام دادن اعمالی است که موجب تن درستی ایشان می شود؛ مانند صدقه دادن و دعا کردن.

حتی اگر کسی برای سلامت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف صدقه ندهد و دعا هم نکند، پروردگار متعال، وجود گرامی ایشان را از گزند حوادث و بلاها محفوظ می دارد؛ اما نکته آن است که این گونه اعمال، قبل از آن که آثاری برای امام داشته باشد، فوائد و نتایجی برای عامل به همراه دارد. (۲) مانند نماز خواندن که اگر همه انسان ها کافر شوند و نماز نخوانند، ذره ای

۱- مرحوم آیت الله سید محمد تقی موسوی اصفهانی در مکیال المکارم (ج ۲، صص ۱۸۱ _ ۵۶۸) هشتاد وظیفه را بیان کرده اند.

۲- در جلد اول کتاب مکیال المکارم، بیش از یک صد فایده برای دعا در حق امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ذکر شده، که مهم ترین آنان عبارت اند از: الف) دعا برای ایشان، نشانه علاقه و محبت است و ازدیاد محبت امام در دل، موجب تقویت ایمان می گردد؛ ب) دعا تجدید عهد و پیمان با حضرت است؛ ج) دعا سبب زنده نگه داشتن یاد امام در دل است؛ د) کسی که به سلامتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف اهمیت بدهد، مسلماً آزردن حضرت نیز برایش سخت است. در نتیجه دعا برای سلامتی حضرت، انسان را به انجام دادن اعمالی وامی دارد که موجب خشنودی پروردگار (متعال و آن امام می شود؛ ه) دعا مسأله ای مهم و مؤثر است و موجب فرج آن حضرت و نیز فرج و گشایش در زندگی مؤمنان می شود.

از عظمت پروردگار کم نمی شود و خداوند متعال نیز محتاج عبادات بندگان نیست: ((إِنَّ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ))؛ (۱) «اگر شما و هر که روی زمین است همگی کافر شوید، بی گمان خداوند بی نیاز ستوده است».

انسان براساس وظیفه و احتیاج به عنایت پروردگار، عبادت می کند و نماز می خواند. بنابراین، کسی که نماز می خواند و شکر نعمت پروردگار را انجام می دهد، فواید زیادی را نصیب خود می کند؛ زیرا: ((لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ))؛ (۲) «اگر واقعاً سپاسگزاری کنید، بر نعمت شما خواهم افزود، و اگر ناسپاسی کنید، قطعاً عذاب من سخت خواهد بود».

از نتایج دعا برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف جلب توجه و عنایت خاص ایشان است. بنا بر آیه شریفه ((هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ)) (۳) و آیه ((وَإِذَا حُيْتُمْ بِتَحِيَّهِ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا))، (۴) امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف علاوه بر بذل عنایات فراوان به فرد دعاکننده، در حق او دعا هم می کند.

بحث فواید دعا به معنای این نیست که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برای رسیدن به کمالات و

۱- سوره ابراهیم، آیه ۸.

۲- سوره ابراهیم، آیه ۷.

۳- «مگر پاداش احسان، جز احسان است؟» سوره الرحمن، آیه ۶۰.

۴- «و چون به شما درود گفته شد، شما به بهتر از آن، درود گوید، یا همان را [در پاسخ] برگردانید». سوره نساء، آیه ۸۶.

سلامتی، به ما نیاز دارد. او تنها نیازمند به خداست و خداوند متعال نیز اگر بخواهد، لطف نموده و دعای ما را مقدمه و زمینه برای سلامتی آن حضرت قرار می دهد.

ما معتقدیم که همه خوبی ها و خیرها به واسطه ایشان به ما می رسد و حتی دعاهاى ما هم به برکت ایشان مستجاب می شود؛ لذا مفید بودن دعاهاى ما منافاتی با وساطت فیض از سوی ایشان ندارد.

اگر گفته می شود که دعای ما برای آن حضرت فایده دارد، منظور، آن فایده ای که در مورد دیگران مطرح می شود، نیست؛ چراکه حجت الهی هیچ نیازی به ما ندارد. با این مقدمه، فوائد قرائت این دعا را در دو بخش عرضه می کنیم:

الف) فوائد دعا برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

۱. رفع بلا

ائمه علیهم السلام بشر هستند؛ لذا سختی، گرفتاری و بلا متوجه آن ها نیز خواهد بود. مثلاً در تاریخ آمده است که امیرمؤمنان علیه السلام در جنگ خیبر مبتلا به چشم درد شدیدی شده بودند یا در زندگانی برخی از اهل بیت علیهم السلام نوشته شده که طیب برای رفع بیماری و معالجه نمودن آنان، به محضرشان رسیده است یا این که ائمه علیهم السلام برای رفع بیماری خود دعا کرده اند.

به طور کلی امامان علیهم السلام به مقتضای بشر بودنشان، ناراحتی و رنج و غصه های فراوانی را متحمل می شدند و برای رفع آن، به علل مادی و معنوی توسل پیدا می کردند. چنان که یک بار حضرت صادق علیه السلام بیمار شدند و از کسی خواستند که به حرم امام حسین علیه السلام برود و برای رفع بیماری ایشان در آن مکان مقدس دعا کند. آن شخص از امام می پرسد: «همان طور که امام حسین علیه السلام امام مفترض الطاعه هستند، شما نیز امام واجب الطاعه

است. پس چرا باید در حرم امام حسین علیه السلام دعا کرد؟» از توضیحی که امام صادق علیه السلام به آن شخص دادند، معلوم می شود که ایشان دعای یک فرد عادی زیر قبه سیدالشهداء علیه السلام را برای رفع بیماری خود، مؤثر می دانستند. (۱)

بنابر این روایت، دعا کردن برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف معنا و مفهوم می یابد و ما می توانیم برای رفع بلاها و جلب عنایات ایشان، برای سلامتی حضرتش دعا کنیم.

البته خوب می دانیم که آن چه همه دردها و رنج های امامان را یک جا برطرف می کند، چیزی جز مژده ظهور از جانب خداوند نیست؛ پس بهترین دعایی که می توانیم برای رفع همه گرفتاری های آن حضرت بکنیم، دعا برای تعجیل در فرج آن بزرگوار است. لذا در صدر همه دعاها و بیش از همه آن ها، برای تعجیل در فرج ایشان دعا می کنیم و می دانیم که اگر این دعا مستجاب شود، خواسته های دیگر هم ضمن آن محقق می گردد.

۲. نزول برکات و عنایات الهی بر آن امام

یکی دیگر از فوائد دعا برای امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف، اختصاص عنایات پروردگار به ایشان است. رحمت الهی بسیار گسترده و بی کران است و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هم محدودیتی برای پذیرش این عنایات ندارد. صلوات بر پیامبر و آل او علیهم السلام نیز در همین راستا مفهوم می یابد. حتی مستحب است که در تشهد برای بالا رفتن درجه پیامبر صلی الله علیه و آله دعا کنیم. (۲)

۱- «ان الله تعالی بقاعاً يستجابُ فيها الدعاء فتلك البقعة من تلك البقاع؛ خداوند متعال مکان هایی دارد که دعا در آن جا

مستجاب است و حرم امام حسین علیه السلام یکی از آن مکان هاست». وسائل الشیعة، ج ۱۰، ص ۴۲۱، ح ۲.

۲- گفتن ذکر «و تقبل شفاعة و ارفع درجته» بعد از صلوات تشهد مستحب است. عروة الوثقی، ج ۱، ص ۶۹۱.

هر کس حتی غیرمسلمان نیز برای پیامبر صلی الله علیه و آله دعا کند، برای ایشان فایده دارد. امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

لا تستحقروا دعوة احد، فانه يستجاب لليهودى فيكم، ولا يستجاب له فى نفسه؛ (۱) دعای هیچ فردی را کوچک نشمارید. به درستی که دعای یهودی در حق شما مستجاب می شود؛ اگرچه در حق خودش مستجاب نمی گردد.

لذا اگر ما گنه کار هم باشیم، باز دعای ما اثر دارد. اگر اثر نداشت، خداوند متعال نمی فرمود: ((إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا)). (۲) خدا و فرشتگان بر پیامبر صلی الله علیه و آله صلوات می فرستند؛ تو چرا صلوات نمی فرستی؟! تو هم صلوات بفرست. اگر فایده ای نداشت، خدا در قرآن به ما نمی فرمود که صلوات بفرستید.

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به ما گفته است که برای من دعا کنید. دعای کسی در مرتبه پایین، در حق فردی بالاتر از خودش اثر می کند. امام حسین علیه السلام به زینب کبری علیها السلام فرمود: «به من دعا کن».

دعا یک نوع تشکر است. ما وقتی برای آن حضرت دعا می کنیم، در حقیقت می خواهیم به ایشان بگوییم که دوستشان داریم.

۳. تعجیل فرج

با ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و گشایش در همه امور، غم و غصه ایشان نیز پایان می پذیرد.

۱- بحار الأنوار، ج ۹۳، ص ۲۹۴.

۲- سوره احزاب، آیه ۵۶.

لذا در اواخر دعای سلامتی، برای ظهور و فرج ایشان نیز دعا می شود.

ناگفته پیداست که ما انسان ها می توانیم در تقدیم یا تأخیر ظهورِ حضرتش مؤثر باشیم. صریح ترین دلیل در این خصوص، حدیث امام صادق علیه السلام است:

فَلَمَّا طَالَ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ الْعَذَابُ ضَجُّوا وَبَكَوا إِلَى اللَّهِ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى وَهَارُونَ أَنْ يُخَلِّصَهُمْ مِنْ فِرْعَوْنَ فَحَطَّ عَنْهُمْ سَبْعِينَ وَمِائَةً سَنَةً؛ وقتی مدت عذاب بر بنی اسرائیل طولانی شد، چهل صباح به پیشگاه الهی ضجه زدند و گریه کردند تا این که خداوند به موسی و هارون علیهما السلام وحی فرمود که آن ها را از شرِّ فرعون خلاص می کند. به این ترتیب صد و هفتاد سال از عذاب ایشان کم کرد.

امام صادق علیه السلام پس از نقل این ماجرا اضافه فرمودند:

هَكَذَا أَنْتُمْ لَوْ فَعَلْتُمْ لَفَرَّجَ اللَّهُ عَنَّا فَأَمَّا إِذَا لَمْ تَكُونُوا فَإِنَّ الْأَمْرَ يَنْتَهِي إِلَى مُنْتَهَاهُ؛ (۱) وضع شما نیز همین طور است. اگر چنین کنید، خداوند فرج ما را می رساند؛ اما اگر چنین نباشید، کار به آخرین حدِّ خود خواهد رسید.

ب) فوائد دعا برای دعاکننده

۱. کسب معرفت

در سایه دعا، شناخت بیشتر خداوند متعال، امکان پذیر خواهد بود. وقتی از خداوند چیزی درخواست می کنیم، بر معرفت ما نسبت به او افزوده می شود. هنگامی که برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز چیزی می خواهیم، معرفت ما نسبت به ایشان ازدیاد پیدا می کند. زیرا می شود که امام را نشناخت و برای او دعا کرد؟! قطعاً این گونه دعاها در عمق بخشیدن به معرفت تأثیرگذار است.

۱- تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۱۵۴، ح ۴۹.

۲. آرامش روانی

یکی از بهترین راه های از بین بردن اضطراب و به دست آوردن آرامش، دعا و راز و نیاز با خداست؛ چراکه دعا برقراری ارتباط بنده با خداست، خدایی که بر هر کاری تواناست.

این ارتباط، انسان را امیدوار و به قدرتی برتر، دل گرم می کند. ضمن آن که دعا برای امام، مایه آرامش انسان هم می شود؛ زیرا وقتی ما به فکر او باشیم، او نیز به یاد ماست و این مسأله در بهداشت روان ما مؤثر خواهد بود.

۳. از بین بردن خودخواهی

می دانیم که برای استجاب دعا بهتر است که انسان اول برای دیگران دعا کند، سپس برای خود. چنان که پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: «وقتی کسی از شما دعا می کند، آن را عمومیت دهد و برای دیگران هم دعا کند؛ چرا که باعث استجاب دعاست». (۱) هم چنین امام صادق علیه السلام می فرماید: «هر کس چهل مؤمن را قبل از خود دعا کند، دعایش مستجاب می شود». (۲)

طلب خیر و سلامتی برای دیگران، در واقع، مبارزه درونی با انحصارطلبی و خودخواهی نفس است. اگر خود و خواسته هایمان را فراموش کنیم و امام را بر همه خواسته های خود مقدم نماییم، معلوم می شود که از خودخواهی فاصله گرفته ایم.

۱- تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۴۸۷.

۲- کافی، ج ۲، ص ۵۰۹.

۴. نجات از دوزخ

رسول اکرم صلی الله علیه و آله می فرمایند:

در قیامت امر می شود که عده ای را به جهنم ببرند، اما خداوند به مالک جهنم سفارش می فرماید: به آتش بگو پاهایشان را نسوزاند، چون- که با آن به مساجد می رفتند؛ صورتشان را نسوزاند، چون وضو می گرفتند و دست هایشان را نسوزاند، چون آن ها را هنگام دعا بالا می گرفتند... (۱)

شما خود قضاوت کنید؛ اگر کسی مهر امام را در دل داشته باشد، زبانش دعاگوی آن حضرت باشد و دست های نیازمندش را برای دعا در حق ایشان، نزد خدا بالا ببرد، آیا خداوند متعال با لطف و کرم بیش تری با او برخورد نمی کند؟!

۵. افزایش میل به فعالیت

امام صادق علیه السلام می فرمایند: «دعای چهار نفر اجابت نمی شود. یکی از آن ها کسی است که در خانه بنشیند و از خدا روزی طلب کند...» (۲) کسی که واقعاً چیزی را از خدا طلب می کند، باید حداکثر شرایط اجابت آن را فراهم کند. یکی از آن شرایط، انجام فعالیت در راستای تحقق هدف همراه با دعاست.

انسان منتظری که در بهترین حالات خود، یاد امام را در دل و جان شکوفا می کند و برای برترین مخلوق این عصر، بهترین خواسته ها را از خداوند مسئلت می کند، در میدان عمل و برای تحقق خواسته های خود چگونه باید باشد؟ آیا خواستن بدون اقدام، توجیه

۱- عوالی اللآلی، ج ۱، ص ۳۶۰.

۲- کافی، ج ۲، ص ۵۱۱.

پذیر است؟ (۱) حضرت علی علیه السلام می فرماید: «الداعی بلا عمل کالرامی بلاوتر؛ (۲) دعاکننده بدون عمل، به تیرانداز بدون زه می ماند».

در روایت زیبایی، همین مسأله بعد از انتظار فرج ذکر شده است. (۳) امام صادق علیه السلام فرموده اند: «و أفضل عمل المرء انتظاره فرج الله و الداعی بلاعمل کالرامی بلاوتر».

اگر کسی انتظار گشایش از سوی خدا دارد، قلب و تمام اعضا و جوارح او نیز باید با زبانش هم راه شوند. اگر کسی به همسر و همکار خود ظلم کند، اما در دل شب بارها از خداوند متعال بخواهد که ظلم را از او دفع فرماید و ظالم را بر او مسلط نکند، هرگز خواسته اش پذیرای درگاه الهی نخواهد بود؛ زیرا او با عملش می گوید که ظلم خوب است. به عبارت دیگر، عمل نوعی دعاست؛ اگر کسی خیرخواه دیگران است، با زبان بی زبانی از خداوند متعال می خواهد که به او خیر برساند.

بنابراین کسی که برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دعای سلامتی می خواند، باید برای تحقق خواسته خود کوشا باشد و از اعمالی که سلامتی را برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به ارمغان می آورد _ مانند صدقه دادن _ غفلت نرزد.

صاحب مکیال المکارم وظیفه بیست و سوم و بیست و چهارم منتظر را به همین مسأله اختصاص داده و گفته است: «صدقه دادن به نیابت از آن حضرت و به قصد سلامتی

۱- خواستن بهشت بدون عمل نیز حماقت است: «طلب الجنّه بلا عمل حمق... طلب المراتب و الدرجات بلا عمل جهل». عیون الحکم و المواعظ، ص ۳۱۸.

۲- نهج البلاغه، ح ۳۳۷. این روایت از امام صادق علیه السلام هم نقل شده است. رک: وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۱۴۵، ح ۸۹۶۵.

۳- تحف العقول، ص ۲۲۱ و بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۶۰ و ۲۰۸.

ایشان، از وظایف منتظران است». (۱)

۶. محبوبیت نزد خدا

انجام هر عبادتی، انسان را محبوب در گاه حق تعالی می کند و دعا یکی از آن عبادات و بلکه افضل آن هاست.

کسی که سلامتی امام زمانش برایش مهم باشد، مسلماً آزرده آن حضرت برایش سخت است. در نتیجه، دعا کردن برای سلامتی آن حضرت، انسان را به انجام کارهایی و می دارد که موجب خشنودی آن حضرت و در نتیجه، سبب رسیدن به مقام رضوان الهی است.

خداوند در قرآن کریم، از حضرت ابراهیم علیه السلام به خاطر دعا کردنش تعریف و تمجید کرده و فرموده است: ((ان ابراهیم لحلیم اوّاه منیب)). (۲) امام باقر علیه السلام در بیان تفسیر این آیه می فرمایند: «اوّاه کسی است که بسیار دعا می کند». (۳)

در دستور قرائت این دعا نیز آمده است: «متی حضرک من دهرک». از این رو، مناسب است که آن را زیاد بخوانیم.

۷. توجه به اصلاح جامعه

دین اسلام، همه ابعاد زندگی اجتماعی و فردی انسان را مورد توجه قرار داده، و همه افراد را نسبت به یک دیگر و جامعه، مسئول دانسته است. این مسئولیت در قالب تکلیف به امر به معروف و نهی از منکر، به عنوان یکی از فروع دین، واجب شده است و یکی از

۱- بحار الأنوار، ج ۲، ص ۳۰۱ و ۳۰۹.

۲- سوره هود، آیه ۷۵.

۳- بحار الأنوار، ج ۹، ص ۲۹.

شرایط استجاب دعا به شمار می آید.

امیرمؤمنان علیه السلام می فرمایند: «امر به معروف و نهی از منکر کنید تا خداوند دعایتان را مستجاب کند».^(۱) ایشان هم چنین در وصیت خود به فرزندانشان فرموده اند: «امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید. مبدا خداوند اشرار امت را بر شما مسلط کند و سپس هرچه دعا کنید، اجابت نشود».^(۲)

۸. معنوی شدن جامعه

از آثار مهم دعا، معنوی شدن جامعه اسلامی است. جامعه ای که راز و نیاز و درخواست از خدا در آن متبلور باشد، قطعاً جامعه ای است که معنویت در آن موج می زند و این برای ساخت فضای ظهور، بسیار مناسب خواهد بود.

۱- مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۲۶۶.

۲- نهج البلاغه، نامه ۴۷.

شرایط استجابت دعا

دعاکننده باید ابتدا خویش را به درجه اجابت دعا برساند، سپس دعا کند. آماده کردن شرایط دعا، خود، موجب آماده شدن شرایط ظهور می گردد. برخی از این شرایط عبارت اند از:

۱. بندگی خدا

خداوند در قرآن کریم می فرماید: ((وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسِّرْ تَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ))؛ «و هرگاه بندگانم از تو درباره من پرسند [که نزدیکم یا دور؟ بگو:] بی گمان من نزدیکم و دعای دعاکننده را وقتی مرا بخواند اجابت می کنم. پس باید مرا اجابت کنند و به من ایمان آورند؛ باشد که به رشد خود برسند». (۱)

بنابراین برای استجابت دعا، اول باید بنده خدا شد. بنده خدا شدن، یعنی آن که انسان کاملاً مطیع خدا شود و تمام کار و عملش در جهت جلب رضای او باشد. این نیت، به تمام کارهای انسان جهت خدایی می دهد و تحصیل، تدریس، پزشکی، مهندسی، صنعت و... همه در مسیر الهی قرار می گیرد و جامعه، جامعه ای الهی می شود.

امام کاظم علیه السلام می فرمایند:

خدای عظیم به حضرت موسی علیه السلام وحی کرد: من شش چیز را در شش چیز قرار دادم، اما مردم در جاهای دیگر به دنبال آن می گردند. یکی از آن ها این است که من استجاب دعا را در روزی حلال قرار داده ام، اما مردم در سروصدا و گریه دنبالش می روند و به آن نمی رسند. (۱)

کسب روزی حلال، خود، مقدمه اصلاحات گسترده ای در زمینه های اقتصادی و غیراقتصادی خواهد شد. گران فروشی، کم فروشی، ربا و... به فراموشی سپرده می شود و انسان برای کسب لقمه حلال سعی خواهد کرد که کار و فعالیت خود را از غش خالی کند و در برابر حقوقی که از بیت المال می گیرد، کار خود را به نحو احسن انجام دهد. با این کار، همه افراد، هم اصلاحات اقتصادی انجام می دهند و هم کار خود را به سوی اصلاح پیش می برند.

منشأ بسیاری از مفاسد و گناهان در جامعه، اقتصاد است. علت اصلی وجود ربا، کلاه برداری های آن چنانی، اختلاس، رشوه و دیگر مفاسدی که چهره جامعه را سیاه کرده، مسائل اقتصادی است. وقتی انسان بداند که این روش های ناسالم، تأثیری منفی بر معنویات او دارد و تصمیم بر ترک آن بگیرد تا لقمه حلالی به دست آورد، ریشه اصلی این مفاسد را قطع خواهد کرد.

۳. ترک گناه

دعای انسان گنه کار مستجاب نمی شود. حضرت موسی علیه السلام از راهی می گذشت. مردی در حال سجده بود و دعا می کرد. حضرت رفت و برگشت و دید که آن فرد هنوز

۱- «أَنْتِي وَضَعْتُ إِجَابَةَ الدُّعَاءِ فِي لُقْمَةِ الْحَلَالِ وَالنَّاسُ يَطْلُبُونَهَا فِي الْقِيلِ وَالْقَالِ». مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۱۷۳.

در حال سجده است و دعا می کند. عرض کرد: «خدایا! اگر من بودم، دعایش را مستجاب می کردم!» وحی آمد: «ای موسی! اگر او تا آخر عمر هم در سجده باشد، دعایش را مستجاب نمی کنم؛ چون اهل گناه است».

لذا انسان برای استجاب دعایش، چاره ای جز ترک گناه ندارد و این مسأله باعث می شود که دامنه فساد، ظلم و گناه از جامعه برچیده شود و جامعه ای سالم به وجود آید.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

«فهرست منابع»

- نهج البلاغه، سيد رضى، بيروت، دارالاسوه، ١٤١٥ق.
- صحيفه سجاديه، ترجمه سيد صدرالدين بلاغى، دارالكتب الاسلاميه، ١٣٦٩ش.
- مفاتيح الجنان، شيخ عباس قمى، قم، روح، ١٤٢٨ق.
١. ابن طاووس، على بن موسى، اقبال الاعمال، بيروت، مؤسسه العلمى، ١٤٢٦ق.
٢. _____، جمال الاسبوع، قم، انتشارات رضى، بى تا.
٣. _____، فلاح السائل، تهران، چاپ و نشر بين الملل، اول ١٣٨٦ش.
٤. _____، مصباح الزائر، قم، مؤسسه آل البيت، ١٤١٧ق.
٥. _____، مهج الدعوات، قم، انتشارات دارالذخائر، ١٤١١ق.
٦. ابن شهر آشوب، محمد بن على، المناقب، قم، ذوى القربى، دوم، ١٤٢٨ق.
٧. ابن عربى، محى الدين، فتوحات مكيه، بيروت، دارالوفاء، ١٤٢٨ق.
٨. ابن فارس، احمد، معجم مقائيس اللغه، بيروت، دارالاحياء التراث العربى، ١٤٢٩ق.
٩. ابن مشهدى، المزار الكبير، قم، القيوم، ١٣٧٧ش.
١٠. احسايى، ابن ابى جمهور، عوالى اللاكلى، تحقيق مجتبى عراقى، اول، قم،

سیدالشهداء، ۱۴۰۳ق.

۱۱. امینی، عبدالحسین، الغدير فی الكتاب والسنة والادب، قم، مرکز الغدير للدراسات، ۱۴۱۶ق.

۱۲. برقی، احمد بن محمد بن خالد، المحاسن، تهران، دارالکتب اسلامیه، ۱۳۷۰ش.

۱۳. بلستانی، علامه محسن علی، النهج السوی فی معنی المولی والمولی، ترجمه سید مرتضی موسوی گرمارودی، بنیاد بین المللی غدیر.

۱۴. بنی هاشمی، سید محمد، مناجات منتظران، تهران، انتشارت منیر، دوم، ۱۳۸۹ش.

۱۵. جبران، مسعود، الرائد، مشهد، آستان قدس، ۱۳۷۳ش.

۱۶. جمعی از نویسندگان، فصلنامه انتظار موعود، قم، مرکز تخصصی مهدویت حوزه علمیه قم.

۱۷. جوادی، عباس، الانوار الساطعه فی شرح زیاره الجامعه، قم، دارالحديث، ۱۳۷۸ش.

۱۸. جوادی آملی، عبدالله، توصیه ها، پرسش ها و پاسخ ها در محضر آیت الله، قم، نشر معارف، بی تا.

۱۹. حر عاملی، محمد بن حسن، اثبات الهداه بالنصوص والمعجزات، تهران، دارالکتب، ۱۴۲۹ق.

۲۰. _____، امل الآمال فی علماء جبل عامل، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۶۲ش.

۲۱. _____، وسائل الشیعه، قم، مؤسسه آل البيت، ۱۴۰۹ق.

۲۲. حرانی، ابن شعبه، تحف العقول، قم، جامعه مدرسین، ۱۴۰۴ق.

۲۳. حسینی استرآبادی، سید شرف الدین، تأویل الآیات الظاهره، قم، جامعه مدرسین،

۲۴. حلی، رضی الدین علی بن یوسف، العدد القویه، قم، کتابخانه آیت الله مرعشی، ۱۴۰۸ق.

۲۵. حلی، حسن بن سلیمان، مختصر بصائر الدرجات، نجف، مطبعه حیدریه، ۱۳۷۰ش.

۲۶. _____، ایضاح الاشتباه، قم، جامعه مدرسین، ۱۳۷۸ش.

۲۷. خزاز قمی، محمد بن علی، کفایه الاثر، قم، بیدار، ۱۴۰۱ق.

۲۸. خویی، ابوالقاسم، معجم رجال الحدیث، بیروت، دارالوفاء، ۱۴۲۵ق.

۲۹. دیلمی، حسن بن ابی الحسن، ارشادالقلوب، قم، شریف مرتضی، ۱۴۱۲ق.

۳۰. رجالی تهرانی، علیرضا، یکصد پرسش و پاسخ پیرامون امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، قم، نبوغ، ۱۳۸۵ش.

۳۱. شفیعی، حسن، آیت بصیرت، قم، پارسایان، ۱۳۷۶ش.

۳۲. شیخ مفید، الارشاد، بیروت، مؤسسه آل البیت، ۱۴۱۶ق.

۳۳. صافی گلپایگانی، لطف الله، ماه مبارک رمضان، مکتب عالی اخلاق و تربیت، قم، انتشارات حضرت معصومه علیها السلام، ۱۳۸۷ش.

۳۴. صدوق، محمد بن علی بن حسین، امالی، تهران، اسلامی، ۱۳۶۲ش.

۳۵. _____، کمال الدین و تمام النعمه، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۷ش.

۳۶. _____، معانی الاخبار، قم، جامعه مدرسین، ۱۳۶۱ش.

۳۷. _____، من لا یحضره الفقیه، قم، جامعه مدرسین، دوم، ۱۴۲۵ق.

۳۸. صفار، محمد بن حسن، بصائر الدرجات، قم، آیت الله مرعشی، ۱۴۰۴ق.

۳۹. طباطبایی یزدی، سید محمد کاظم، عروه الوثقی، قم، انتشارات مصطفوی، بی تا.
۴۰. طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، ترجمه سید محمد باقر موسوی، قم، انتشارات جامعه مدرسین، پنجم، ۱۳۷۴ ش.
۴۱. طبرسی، فضل بن حسن، الاحتجاج، مشهد، نشر مرتضی، ۱۴۰۳ ق.
۴۲. _____، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تهران، ناصر خسرو، سوم، ۱۳۷۲ ش.
۴۳. _____، مکارم الاخلاق، ترجمه میر باقری، فراهانی، ۱۳۸۱ ش.
۴۴. طبسی، محمد جواد، بامداد بشریت، قم، جمکران، ۱۳۸۵ ش.
۴۵. طوسی، محمد بن حسن، تهذیب الاحکام، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۶۵ ش.
۴۶. _____، غیبت، قم، مؤسسه معارف اسلامی، ۱۴۱۱ ق.
۴۷. _____، مصباح المتهدج، بیروت، مؤسسه فقه شیعه، ۱۳۶۹ ش.
۴۸. عروسی حویزی، عبد علی بن جمعه، تفسیر نورالثقلین، قم، اسماعیلیان، چهارم، ۱۴۱۵ ق.
۴۹. عیاش سلمی سمرقندی، محمد بن مسعود، تفسیر عیاشی، تهران، چاپخانه علمیه، ۱۳۸۰ ش.
۵۰. قرائتی، محسن، زندگی مهدوی در سایه دعای عهد، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی علیه السلام، ۱۳۹۲ ش.
۵۱. _____، قرآن و تبلیغ، تهران، درس هایی از قرآن، ۱۳۸۵ ش.
۵۲. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱ ش.
۵۳. قرطبی، محمد بن احمد، تفسیر الجامع لاحکام القرآن، تهران، ناصر خسرو، اول، ۱۳۶۴ ش.

۵۴. قمی، شیخ عباس، سفینه البحار، قم، اسوه، ۱۳۸۴ش.
۵۵. قندوزی، سلیمان بن ابراهیم، ینایع الموده، بیروت، دارالاسوه، ۱۴۲۵ق.
۵۶. کراجکی، محمد بن علی، کنزالفوائد، بیروت، دارالاسوه، ۱۴۲۸ق.
۵۷. کفعمی، ابراهیم بن علی، البلد الامین، بیروت، البلاغ، ۱۴۲۸ق.
۵۸. _____، المصباح کفعمی، بیروت، مؤسسه البلاغ، ۱۴۲۸ق.
۵۹. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵ش.
۶۰. کورانی، علی و دیگران، معجم احادیث الامام المهدی، قم، مؤسسه معارف اسلامیه، ۱۴۲۵ق.
۶۱. لیثی واسطی، علی بن محمد، عیون الحکم والمواعظ، قم، دارالحديث، ۱۳۷۶ش.
۶۲. مجتهدی سیستانی، سید مرتضی، صحیفه مهدیه، قم، حاذق، ۱۳۸۵ش.
۶۳. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، بیروت، الوفاء، ۱۴۰۴ق.
۶۴. _____، مرآه العقول فی شرح اخبار آل الرسول، دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۴ق.
۶۵. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، قم، دارالحديث، ۱۳۸۴ش.
۶۶. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد، ۱۳۷۴ش.
۶۷. مفید، محمد بن محمد بن نعمان، امالی، ترجمه عقیقی بخشایشی، قم، نوید، ۱۳۸۵ش.
۶۸. مکارم شیرازی، ناصر و دیگران، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴ش.
۶۹. _____، حکومت جهانی حضرت مهدی علیه السلام، مدرسه امیرمؤمنان علیه السلام، قم،

٧٠. موسوی اصفهانی، کنز الغنائم فی فوائد الدعاء للقائم، یزد، مؤسسه مهديه، ١٣٦١ ش.

٧١. موسوی اصفهانی، محمد تقی، مکیال المکارم، قم، جمکران، ١٣٨٥ ش.

٧٢. نجاشی، احمد بن علی، الرجال، قم، جامعه مدرسین، ١٤٠٨ ق.

٧٣. نجفی، سید بهاء الدین، منتخب الانوار المضيئه، قم، مؤسسه امام هادی علیه السلام، اول، ١٤٢٠ ق.

٧٤. نعمانی، محمد بن ابراهیم، غیبت نعمانی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ١٣٦٥ ش.

٧٥. نوری، میرزا حسین، نجم الثاقب، قم، جمکران، ١٣٨٧ ش.

٧٦. _____، مستدرک الوسائل، قم، مؤسسه آل البيت، ١٤١٧ ق.

٧٧. هیثمی، نورالدین، مجمع الزوائد، بیروت، دارالکتب، لبنان، ١٤٠٨ ق.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می‌نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

خانه کتاب

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

